

คู่มือเตรียมสอบ

ธรรมศึกษาชั้นเอก ระดับประถมศึกษา

ตรงตามหลักสูตรแม่กองธรรมสนามหลวง ปี ๒๕๖๑

โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย

คู่มือเตรียมสอบ

ธรรมศึกษาชั้นเอก

ระดับประถมศึกษา

ตรงตามหลักสูตรแม่กองธรรมสนามหลวง

ปี ๒๕๖๑

รวมสรุปย่อเนื้อหาที่ใช้ในการเตรียมสอบธรรมศึกษาชั้นเอก

ระดับประถมศึกษา

ภายในเล่ม มีเนื้อหาประกอบด้วย เทคนิคการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม

สรุปย่อเนื้อหาและตัวอย่างข้อสอบที่ใช้สอบในปัจจุบันครบทุกวิชา

เหมาะอย่างยิ่งสำหรับนักเรียนใช้ทบทวนเนื้อหา

และเตรียมความพร้อมก่อนสอบ

ช่วยเพิ่มความมั่นใจในการสอบมากยิ่งขึ้น

คู่มือเตรียมสอบธรรมศึกษาชั้นเอก ระดับประถมศึกษา

- ที่ปรึกษา : พระมหาสุธรรม สุรตโน ป.ธ.๙, ดร.
พระมหาวิทยา จิตตชโย ป.ธ.๙
- ผู้เรียบเรียง : พระอดิคุณ ฐิตวโร ดร.
- ลิขสิทธิ์ : โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย
๒๓/๒ หมู่ ๗ ต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี ๑๒๑๒๐
<http://www.pariyat.com>, E-mail : happymo1956@gmail.com
- พิมพ์ครั้งแรก : ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๔
- จำนวน : ๕๐๐ เล่ม
- พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต
เลขที่ ๙๙ หมู่ ๑๘ ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง
จังหวัดปทุมธานี ๑๒๑๒๑

สพพทาน์ ธรรมทาน์ ชินาติ

การให้ธรรมะเป็นทาน ย่อมชนะการให้ทั้งปวง

หนังสือเล่มนี้ได้รับการสนับสนุนการจัดพิมพ์และเผยแพร่เป็นธรรมทาน โดย มูลนิธิธรรมกาย

สำหรับสำนักศาสนศึกษา สถานศึกษา

ที่มีความประสงค์จะนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอน ธรรมศึกษาชั้นเอก ระดับประถมศึกษา

ติดต่อได้ที่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย จ.ปทุมธานี

โทร. ๐-๒๘๓๑-๑๐๐๐ ต่อ ๑๓๗๘๐

คำนำ

คู่มือเตรียมสอบธรรมศึกษาชั้นเอก ระดับประถมศึกษา จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้มีคู่มือเตรียมสอบ ที่สามารถอ่านได้ทั้งสรุปย่อเนื้อหาและตัวอย่างข้อสอบ ตรงตามหลักสูตรแม่กองธรรมสนามหลวง ปี ๒๕๖๑ ภายในเล่มมีเนื้อหาประกอบด้วย เทคนิคการเขียนเรียงความ แก่กระทู้ธรรม สรุปย่อเนื้อหาและตัวอย่างข้อสอบที่ใช้สอบในปัจจุบันครบทุกวิชา เหมาะอย่างยิ่งสำหรับนักเรียนใช้ทบทวนเนื้อหาและเตรียมความพร้อมก่อนสอบ

คณะผู้จัดทำหวังว่า นักเรียนธรรมศึกษาจะได้รับประโยชน์จากการศึกษาหนังสือเล่มนี้ โดยเฉพาะวิธีการเขียนเรียงความแก่กระทู้ธรรมที่ง่ายต่อการจดจำ และสรุปย่อเนื้อหาแต่ละวิชาที่จะช่วยเสริมความเข้าใจและจดจำแนวทางการออกข้อสอบได้ง่าย ใช้ทบทวนเนื้อหาก่อนเข้าสอบธรรมสนามหลวง เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการทำข้อสอบได้มากยิ่งขึ้น สามารถสอบผ่านธรรมศึกษาชั้นเอกได้อย่างภาคภูมิใจ

ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบคุณผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้คำแนะนำ พร้อมทั้งความช่วยเหลือสนับสนุนในการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้จนสำเร็จเรียบร้อยด้วยดีทุกประการ ขออัมมฤทธิศุภกุศลทั้งหลายอันจะเกิดขึ้น แต่มหาปูชนียาจารย์ มารดาบิดา คุณครูอุปัชฌาย์อาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน

ขอขอบคุณและอนุโมทนาบุญ

พระอดิคุณ ฐิตวโร, ดร.

๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

สารบัญ

	หน้า
บทที่ ๑	
การเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม ธรรมศึกษาชั้นเอก	๑
ระดับประถมศึกษา	
๑.๑ วิธีอ่านภาษาบาลี	๒
๑.๒ หลักเกณฑ์การเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม	๓
๑.๓ โครงสร้างการเขียนกระทู้ธรรม	๔
๑.๔ แนวทางการอธิบายหัวข้อกระทู้ธรรม	๖
๑.๕ ตัวอย่างข้อสอบวิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม	๑๒
๑.๖ กระทู้ยอดนิยม	๑๘
บทที่ ๒	
สรุปย่อเนื้อหา-แนวข้อสอบธรรมศึกษาชั้นเอก	๒๑
ระดับประถมศึกษา	
๒.๑ แนวข้อสอบธรรมศึกษาชั้นเอก วิชาธรรมวิจารณ์	๒๒
๒.๒ แนวข้อสอบธรรมศึกษาชั้นเอก วิชาพุทธธานุพุทธประวัติ	๓๓
๒.๓ แนวข้อสอบธรรมศึกษาชั้นเอก วิชากรรมบถ	๔๗
กระดาษเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม	๕๖
บรรณานุกรม	๗๖

บทที่ ๑

การเขียนเรียงความ

แก้กระทู้ธรรม ธรรมศึกษาชั้น

เอก

ระดับประถมศึกษา

๑.๑ วิธีอ่านภาษาบาลี

๑) พยัญชนะที่มีสระกำกับอยู่ให้อ่านออกเสียงตามสระนั้นๆ เช่น

ปุริมานิ	อ่านว่า ปุ-ริ-มา-นิ
ติณฺ	อ่านว่า ตี-ณฺ

๒) พยัญชนะที่ไม่มีสระใดๆ กำกับอยู่เลยให้อ่านออกเสียงสระ อะ ทุกแห่ง เช่น

นวิริ	อ่านว่า นะ-วะ-วิ-ริ
ปน	อ่านว่า ปะ-นะ

๓) พยัญชนะที่มี พินทุ (.) อยู่ข้างล่าง แสดงว่าพยัญชนะตัวนั้นเป็นตัวสะกดให้อ่านออกเสียงรวมกับสระของพยัญชนะที่อยู่ข้างหน้า เช่น

ภิกขุ (ภิก+ก=ภิก)	อ่านว่า ภิก-ขุ
โหนติ (โหน+น=โหน)	อ่านว่า โหน-ติ

ถ้าพยัญชนะที่อยู่ข้างหน้าไม่มีสระใดๆ กำกับอยู่เลย พินทุ (.) นั้นจะเท่ากับไม้หันอากาศ เช่น

ตตถ (ตะ+ต=ตัต)	อ่านว่า ตัต-ถะ
อฏฐ (อะ+ฏ=อฏฐ)	อ่านว่า อฏฐ-ฐะ

๔) พยัญชนะที่มี นิคหิต (°) อยู่ข้างบนและมีสระกำกับอยู่ด้วยให้อ่านออกเสียงมี ง เป็นตัวสะกด เช่น

กิง (กิ+ง=กิง)	อ่านว่า กิง
กาตุ (ตุ+ง=ตุง)	อ่านว่า กา-ตุง

ถ้าพยัญชนะที่มี นิคหิต (°) อยู่ข้างบน แต่ไม่มีสระใดๆ กำกับอยู่เลย นิคหิต (°) นั้นจะเท่ากับ อัง เช่น

วตต (ตะ+ง=ตัง)	อ่านว่า วัต-ตัง
อย (ยะ+ง=ยัง)	อ่านว่า อะ-ยัง

๕) พยัญชนะตัวหน้าที่มี พินทุ (.) อยู่ข้างล่างให้อ่านออกเสียงสระ อะ กึ่งเสียง เช่น

เทว	อ่านว่า ทฺ-เว
พยุตต	อ่านว่า พฺ-ยัต-ตัง

๖) ถ้ามี ร อยู่หลังพยัญชนะที่มี พินทุ (.) อยู่ข้างล่างให้อ่านออกเสียงควบกล้ำกัน เช่น

ตตร	อ่านว่า ตัต-ตระ
พรหมจริยา	อ่านว่า พรหม-มะ-จะ-ริ-ยา

๗) ส ที่มี พินทุ (.) อยู่ข้างล่างให้อ่านออกเสียงเป็นตัวสะกดของพยัญชนะที่อยู่ข้างหน้า และออกเสียง ส นั้นอีกกึ่งเสียง เช่น

อิมสฺ	อ่านว่า อิ-มฺ-สฺ-หิมัง
ตสฺมา	อ่านว่า ตสฺ-สฺ-หมา

๘) คำที่ลงท้ายด้วย ตฺวา ตฺวาน ให้อ่านออกเสียง ต เป็นตัวสะกดของพยัญชนะที่อยู่ข้างหน้า และออกเสียง ต นั้น อีกก็งเสียง เช่น

กตฺวา	อ่านว่า กัด-ต์-วา
คเหตุวา	อ่านว่า คะ-เหตุ-ต์-วา

๙) ท ให้อ่านออกเสียงเป็นตัว ด ทั้งหมด เช่น

ปิณฑปาต	อ่านว่า ปิน-ตะ-ปา-ตัง
ปิณฑาย	อ่านว่า ปิน-ดา-ยะ

๑๐) ห ที่มีสระ อี อยู่ด้วย ให้อ่านออกเสียงเป็น ฮี เช่น

ตฺนฺฮี	อ่านว่า ตฺน-ณ-ฮี
อจฺฉาเทหิตี	อ่านว่า อัจ-ฉา-เท-ฮี-ติ

๑.๒ หลักเกณฑ์การเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม

๑) กระทู้ตั้ง คือ ธรรมภาสิตที่เป็นปัญหาที่ยกขึ้นมาก่อนสำหรับให้แต่งแก้ เช่น

ยาทิสํ วปเต พืชํ ตาทิสํ ลภเต ผลํ
 กลฺยาณการี กลฺยาณํ ปาปการี จ ปาปกํ.
 บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น
 ผู้ทำกรรมดี ย่อมได้ผลดี ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้ผลชั่ว.

๒) คำนำ คือ คำขึ้นต้นหรือคำชี้แจงก่อนจะแต่งต่อไป กล่าวคือ เมื่อยกคาถาบทตั้งไว้แล้วเวลาจะแต่งต้องขึ้นอารัมภบทก่อนว่า

บัดนี้จักได้บรรยายขยายความตามธรรมภาสิตที่ได้ลิขิตไว้ ณ เบื้องต้น เพื่อเป็นแนวทางแห่งการประพฤติปฏิบัติของสาธุชนผู้ใคร่ในธรรมสืบไป

๓) เนื้อเรื่องของกระทู้ตั้ง ต้องมีเนื้อหาสาระสำคัญ ลำดับเนื้อหาสาระให้ต่อเนื่องกันเป็นเหตุเป็นผล โดยขึ้นต้นด้วยคำว่า “อธิบายความว่า” ก่อนจบการอธิบายจะลงท้ายด้วยคำว่า “นี้สมด้วยธรรมภาสิต ที่มาใน (ใส่ที่มาของธรรมภาสิตที่นำมารับ) ว่า” เพื่อรับรองไว้เป็นหลักฐาน เช่น

นี้สมด้วยธรรมภาสิต ที่มาใน ขุททกนิกาย ธรรมบท ว่า

๔) กระทู้รับ คือ ธรรมภาสิตที่ยกขึ้นมารับรองให้สมเหตุสมผลกับกระทู้ตั้ง เพราะการแต่งเรียงความนั้นต้องมีกระทู้รับอ้างให้สมจริงกับเนื้อความที่ได้แต่งไป มิใช่เขียนไปแบบลอย ๆ เช่น

อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ โก หิ นาโถ ปโร สียา
 อตฺตนา หิ สุตฺตุนฺเตน นาถํ ลภติ ทูลลภํ.

ตนแล เป็นที่พึ่งของตน คนอื่นใครเล่าจะเป็นที่พึ่งได้
ก็บุคคลมีตนฝึกฝนดีแล้ว ย่อมได้ที่พึ่งที่หาได้โดยยาก.

๕) เนื้อเรื่องของกระทู้รับ คือ อธิบายเนื้อหาสาระสำคัญของธรรมนูญชีวิตที่ยกมารับ โดยขึ้นต้นด้วยคำว่า “อธิบายความว่า”

๖) บทสรุป คือ การรวบรวมใจความสำคัญของเรื่องที่ได้อธิบายมาแต่ต้น โดยกล่าวสรุปลงสั้นๆ หรือย่อ ๆ ให้ได้ความหมายที่ครอบคลุมถึงเนื้อหาที่กล่าวมาทั้งกระทู้ตั้งและกระทู้รับ โดยขึ้นต้นด้วยคำว่า “สรุปความว่า” ก่อนจบการสรุปจะลงท้ายด้วยคำว่า “สมด้วยธรรมนูญชีวิตที่ได้ลิขิตไว้ ณ เบื้องต้นว่า” แล้วจึงเขียนกระทู้ตั้ง พร้อมคำแปลอีกครั้งหนึ่ง เช่น สมด้วยธรรมนูญชีวิตที่ได้ลิขิตไว้ ณ เบื้องต้นว่า

ยาทิสั วปะเต พิชั ตาทิสั ลภเต ผลั
กลุยานการิ กลุยานั ปาปการิ จ ปาปกั.
บุคคลหว่านพิชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น
ผู้ทำกรรมดี ย่อมได้ผลดี ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้ผลชั่ว.

๗) คำลงท้าย คือ ประโยคที่เป็นการจบการเขียนเรียงความ จะใช้คำว่า “มีนัยดังได้พรรณนามาด้วยประการฉะนี้ ฯ” โดยให้เขียนขึ้นบรรทัดใหม่ชิดเส้นกั้นหน้า

๘) จำนวนกระทู้รับ คือ จำนวนธรรมนูญชีวิตที่จะต้องหามาเชื่อมกับกระทู้ตั้ง สำหรับระดับธรรมศึกษาชั้นเอก ให้ใช้ ๒ ธรรมนูญชีวิต

๙) จำนวนหน้าที่ต้องเขียน คือ การเขียนเรียงความในกระดาชตอบสนามหลวง ขนาด F14 เว้นบรรทัดสำหรับระดับธรรมศึกษาชั้นเอก ต้องเขียนอย่างน้อย ๔ หน้ากระดาชขึ้นไป และห้ามใช้ดินสอหรือปากกาน้ำหมึกสีแดงเขียนหรือขีดเส้นโดยเด็ดขาด ให้ใช้ปากกาน้ำหมึกสีน้ำเงินหรือสีดำเท่านั้น หากเขียนผิดเล็กน้อย สามารถใช้น้ำยาหรือเทปลบคำผิดได้

๑๐) การเขียนตัวเลขบอกจำนวน หากต้องเขียนตัวเลขบอกจำนวนข้อ เช่น ๑)..... ๒)..... ๓)..... ให้ใช้ตัวเลขไทย ห้ามเขียนตัวเลขอารบิก และไม่ต้องขึ้นย่อหน้าใหม่ ให้เขียนเรียงต่อกันอยู่ในย่อหน้าของการอธิบายความ

๑.๓ โครงสร้างการเขียนกระทู้ธรรม

(กระทู้ตั้ง)-----.

(คำแปลกระทู้ตั้ง)----- (ไม่ต้องเขียนที่มาของกระทู้ตั้ง)

บัดนี้จักได้บรรยายขยายความตามธรรมนูญชีวิตที่ได้ลิขิตไว้ ณ เบื้องต้น เพื่อเป็นแนวทางแห่งการประพฤติปฏิบัติของสาธุชนผู้ใคร่โพธิธรรมสืบไป

อธิบายความว่า -----

----- (เขียนอธิบายประมาณ ๘-๑๐ บรรทัด) -----

----- ผู้สืบทอดธรรมภาสิต ที่มาใน ----- (เขียนที่มาของกระทู้ที่ ๑ เช่น ขุททกนิกาย ธรรมบท) ----- ว่า

(กระทู้ที่ ๑) -----.

(คำแปลกระทู้ที่ ๑) -----.

อธิบายความว่า

----- (เขียนอธิบายประมาณ ๘-๑๐ บรรทัด) -----

----- ผู้สืบทอดธรรมภาสิต ที่มาใน ----- (เขียนที่มาของกระทู้ที่ ๒) ----- ว่า

(กระทู้ที่ ๒) -----.

(คำแปลกระทู้ที่ ๒) -----.

อธิบายความว่า

----- (เขียนอธิบายประมาณ ๘-๑๐ บรรทัด) -----

----- ผู้สืบทอดธรรมภาสิต ที่มาใน ----- (เขียนที่มาของกระทู้ที่ ๓) ----- ว่า

(กระทู้ที่ ๓) -----.

(คำแปลกระทู้ที่ ๓) -----.

อธิบายความว่า

----- (เขียนอธิบายประมาณ ๘-๑๐ บรรทัด) -----

สรุปความว่า

(เขียนสรุปประมาณ ๕-๘ บรรทัด)

สมด้วยธรรมภาสิตที่ได้ลิขิตไว้ ณ เมืองต้น ว่า

(กระทู้ตั้ง)-----.

(คำแปลกระทู้ตั้ง)-----.

(ไม่ต้องเขียนที่มาของกระทู้ตั้ง)

มีหยั่งได้พรรณนามาด้วยประการนี้ ๗

๑.๔ แนวทางการอธิบายหัวข้อกระทู้ธรรม

สำหรับการเรียนการสอนธรรมศึกษาชั้นเอก ระดับประถมศึกษา มีขอบข่ายพุทธศาสนสุภาษิตที่จะใช้เป็นหัวข้อกระทู้ตั้ง มี ๓ หมวดธรรม ได้แก่ ๑) หมวดตน ๒) หมวดไม่ประมาท ๓) หมวดทาน มีรายละเอียด ดังนี้

๑. อัตตวรรค คือ หมวดตน

ในหมวดนี้มีพุทธศาสนสุภาษิตที่ต้องศึกษา ๓ หัวข้อ (ข้อสอบอาจจะเลือกมาเป็นกระทู้ตั้ง) คือ

๑) อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ โภ หิ นาโถ ปโร สียา

อตฺตนา หิ สุตฺตเตน นาถํ ลภติ ทูลลภํ.

ตนแล เป็นที่พึ่งของตน คนอื่น ใครเล่าจะเป็นที่พึ่งได้

ก็บุคคลมีตนฝึกดีแล้ว ย่อมได้ที่พึ่งที่ได้ยาก

ที่มา ขุททกนิกาย ธรรมบท

อธิบายความว่า คำว่า ตน หมายถึง ร่างกายและจิตใจ ที่เรียกว่าอัตภาพหรือตัวตนของเรา เป็นที่พึ่งของตน หมายถึง ให้พึ่งตัวเองให้มาก ในขอบเขตที่สามารถทำได้ ในขณะที่ยังอยู่ในวัยหรือในภาวะหนึ่งๆ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสอนให้คนเราพึ่งตนเอง ซึ่งทำได้ ๒ อย่าง คือ ๑) ทางร่างกาย อาศัยร่างกายทำงานประกอบสัมมาอาชีพดำรงชีวิตเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ ๒) ทางจิตใจ อาศัยร่างกายนี้เป็นส่วนหนึ่งที่จะตอบสนองให้ทำสิ่งต่างๆ เช่น ทำความดี ทำบุญกุศลที่พึ่งอย่างอื่นที่คนเราจะยึดเป็นที่พึ่งไปตลอดชีวิต ไม่ว่า บิดามารดา ครูอาจารย์ ย่อมจะทำได้โดยยาก การสั่งสมทรัพย์สินเงินทองไว้เพื่อให้เราพึ่งตนเองได้ในโลกนี้ เพราะเมื่อสิ้นชีวิตลงทรัพย์เหล่านั้นไม่สามารถนำติดตัวไปได้ ส่วนการสั่งสมบุญกุศลเป็นการทำที่พึ่งให้แก่ตนเองในโลกหน้า ดังนั้น เราจึงต้องทำบุญด้วยตนเอง อย่าไปหวังพึ่งผู้อื่น เพราะเมื่อละจากโลกนี้ไปแล้ว ย่อมได้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์

๒) นตฺถิ อตฺตสมํ เปมํ นตฺถิ ธนฺณสมํ ธนํ
นตฺถิ ปญฺญาสมา อาภา วุญฺจิ เว ปรมา สรา.
สิ่งที่รัก (อื่น) เสมอด้วยตนไม่มี ทรัพย์ (อื่น) เสมอด้วยข้าวเปลือกไม่มี
แสงสว่าง (อื่น) เสมอด้วยปัญญาไม่มี ฝนแล เป็นสระอย่างยิ่ง.

ที่มา สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

อธิบายความว่า คำว่า ตน หมายถึง ชีวิตร่างกาย บรรดาสิ่งที่มีชีวิต ไม่ว่าคนหรือสัตว์ สิ่งที่เป็นที่รักมากที่สุด ก็คือชีวิตของตนเอง เงินทองใดๆ แม้มีค่ามากมายมหาศาล หากมีภัยมาถึงแก่ชีวิต ก็ยอมสละทิ้งได้ทั้งนั้น เพื่อให้รักษาชีวิต รอดอยู่ต่อไป บางคนยอมที่จะสละอวัยวะบางส่วนเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ต่อไป ตามธรรมชาติร่างกายของสัตว์ทั้งหลาย จะดำรงอยู่ได้เพราะอาหาร ถ้าคนและสัตว์ไม่มีอาหารก็จะไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ข้าวหรืออาหารมีความสำคัญมาก ในฐานะที่เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงชีวิต คนเราที่หิวกระหาย ย่อมสละทรัพย์อย่างอื่น เพื่อแลกอาหารกิน ฉะนั้น ทรัพย์เงินทอง ใด ไม่มีความสำคัญใด เมื่อเปรียบเทียบกับอาหาร ขาดทรัพย์สินอื่นใด คนสัตว์ไม่ตาย แต่ขาดอาหารเมื่อไร คนสัตว์ก็ตาย เมื่อนั้น อนึ่ง แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี แสงสว่างของดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์เป็นต้นส่องสว่างได้เพียงบางเวลา เป็นประโยชน์ช่วยให้คนและสัตว์มองเห็นได้ แต่แสงสว่างแห่งปัญญา ย่อมประเสริฐกว่าแสงสว่างดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ ย่อมส่องสว่างได้ทุกที่ ทุกสถาน ทุกเวลา ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่คนที่มองเห็นและมองไม่เห็น แสงสว่างแห่งปัญญานี้เป็น ปัจจัยให้คนเห็นแจ้งตามความเป็นจริง และขจัดความสิ้นไปแห่งกองทุกข์ทั้งปวง อนึ่ง แหล่งน้ำต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ห้วย หนอง คลอง บึง แม่น้ำ ทะเล ที่เราใช้สอยและดื่มกิน ล้วนมาจากฝน หากมีฝนตกทำให้คนและสัตว์ดำรงอยู่ได้ เมื่อไม่มี ฝน ย่อมเกิดความแห้งแล้ง

๓) ยสฺส อจฺจนตฺตสฺสึลฺลํ มาลฺลฺวา สาลมฺมิวตฺถตํ
กโรติ โส ตถตฺตานํ ยถา นํ อจฺจนติ ทิโส.
ผู้ใด ไร้ศีลธรรมครอบคลุม เหมือนย่านทรายคลุมไม้สาละ
ผู้นั้นชื่อว่าทำตนเหมือนถูกผู้ร้ายคุมตัว.

ที่มา ขุททกนิกาย ธรรมบท

อธิบายความว่า คำว่า ไร้ศีลธรรม หมายถึง คนผู้ไม่มีศีล และไม่มีธรรม คนที่ไม่มีศีล เป็นคนทุศีล ไม่สามารถรักษาศีลไว้ได้ ย่อมประพฤติชั่วทางกาย ที่เรียกว่า กายทุจริต ได้แก่ ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดทางกาม ย่อมประพฤติชั่วทางวาจา ที่เรียกว่า วาจาทุจริต ได้แก่ พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ และพูดเพ้อเจ้อ ย่อมประพฤติชั่วทางใจ ที่เรียกว่า มโนทุจริต ได้แก่ เพ่งเล็งอยากได้ของของเขา พยาบาทปองร้ายเขา และเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม และเป็น คนไม่มีธรรม ขาดธรรมะประจำใจ ไม่มีเมตตา ไม่มีสัมมาชีพ ไม่มีความสำรวมในกาม ไม่มีการพูดคำจริง และขาด สติสัมปชัญญะ บุคคลใดมีอกุศลกรรมครอบงำเช่นนี้ บุคคลนั้นท่านกล่าวไว้ว่าเปรียบเหมือนถูกต้นไม้สาละถูกย่านทราย ปกคลุม ซึ่งเปรียบเสมือนทำตนเหมือนถูกผู้ร้ายคุมตัวไว้ ดังนั้น คนเราจึงไม่ควรที่จะทำตนให้เหมือนถูกคนร้ายคุมตัว ถูก จับกุมมัดมือมัดเท้า ซึ่งจะได้รับความเดือดร้อนและเป็นทุกข์ทรมาน ได้รับความลำบากทั้งกายและใจ ทำให้ตนอยู่เป็นทุกข์ เดือดร้อนเพราะผลกรรมของตนทั้งชาตินี้และชาติหน้า

๒. อปปมาทวรรค คือ หมวดไม่ประมาท

ในหมวดนี้มีพุทธศาสนสุภาษิตที่ต้องศึกษา ๔ หัวข้อ (ข้อสอบอาจจะเลือกมาเป็นกระทู้ตั้ง) คือ

๑) อปปมตฺตา สติมฺหโต สุสึลา โหถ ภิกฺขโว

สุสมาคิตสงฺกปฺปา สจิตฺตมฺหุรฺกฺขถ.

ภิกษุทั้งหลาย ! พวกเธอจงเป็นผู้ไม่ประมาท มีสติ มีศีลตั้งงาม

ตั้งความดำริไว้ให้ดี คอยรักษาจิตใจของตน.

ที่มา ขุททกนิกาย มหานิทเทส

อธิบายความว่า คำว่า ผู้ไม่ประมาท หมายถึง คนมีความไม่พลั้งเผลอเลินเล่อ คนที่ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา คนผู้รอบรู้ในสิ่งที่ควรและไม่ควร ในสิ่งที่เป็นคนเป็นโทษ เป็นประโยชน์ไม่เป็นประโยชน์ พระพุทธเจ้าทรงเตือนภิกษุทั้งหลายก่อนที่จะปรินิพพานว่า บัดนี้เราขอเตือนเธอทั้งหลาย สังฆารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลาย จงยังกิจทั้งหลายให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเถิด เพราะคนที่ไม่ประมาท คือคนที่มีสติ คำว่า ผู้มีสติ หมายถึง คนที่มีความระลึกรู้อยู่เสมอถึงสิ่งที่ทำและคำที่พูดมานานได้ คนที่รู้ตัวอยู่เสมอในการกระทำต่างๆ ทั้งทางกาย วาจา และใจ ให้อยู่ในฝ่ายกุศล เมื่อคนเรามีสติอยู่เสมอ ก็จะทำให้มีศีลตั้งงาม คำว่า คนมีศีลตั้งงาม หมายถึง คนผู้รักษากายและวาจาให้สงบเรียบร้อย มีปกติประพฤติดี ไม่ประพฤติชั่ว คำว่า ดำริชอบ มีอยู่ ๓ ประการ คือ ดำริในการออกจากกาม ดำริในการไม่พยาบาท และดำริในการไม่เบียดเบียนผู้อื่น อันจะส่งผลทำให้คนผู้นั้นสามารถรักษาจิตของตนได้เป็นอย่างดี มีความสำรวมระวังอินทรีย์ทั้ง ๕ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ไม่ให้ยินดียินร้ายในขณะที่เห็นรูปที่สวยงาม ฟังเสียงที่ไพเราะ ดมกลิ่นหอม ลิ้นรสอร่อย และถูกต้องสิ่งที่เย็นร้อนอ่อนแข็งหยาบตึง ดังนั้น คนที่ไม่ประมาทย่อมมีสติอยู่เสมอ มีธรรมเป็นเครื่องเตือนสติรักษาศีลแล้ว มีความดำริชอบ และคอยตามรักษาจิตของตนได้เป็นอย่างดี อันจะส่งผลให้ตนได้รับความสุข ทั้งชาตินี้และชาติหน้า

๒) อปปมาทรรตา โหถ สจิตฺตมฺหุรฺกฺขถ

ทฺตุคฺคา อุตฺถรตฺตทานํ ปฏฺเฏ สนฺโนว กุณฺขโร.

ท่านทั้งหลาย จงยินดีในความไม่ประมาท คอยรักษาจิตของตน

จงถอนตนขึ้นจากหล่ม เหมือนช้างที่ตกหล่มถอนตนขึ้นจะนั้น.

ที่มา ขุททกนิกาย ธรรมบท

อธิบายความว่า คำว่า ยินดีในความไม่ประมาท หมายถึง พอใจในความไม่ปล่อยปละละเลย พยายามที่จะไม่ทำให้เกิดความผิดพลาดจนขาดสติสัมปชัญญะ คำว่า หล่ม หมายถึง กิเลส สิ่งที่ให้น้ำใคร่ หลงใหล ทำให้หลงติดอยู่ในอารมณ์ที่น่ารักน่าพอใจ มีรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส คนที่หลงติดอยู่ในอารมณ์ที่ต่างๆ เหล่านี้ ย่อมเกิดความยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นเรา เป็นของเรา ต้องดิ้นรนแสวงหาสิ่งต่างๆ ที่น่าพอใจเหล่านั้นมาเป็นของตน เมื่อได้สิ่งที่น่าพอใจเหล่านั้นแล้ว ก็ยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นของเรา เมื่อไม่ได้ก็เกิดความทุกข์เดือดร้อนใจ ใช้ความพยายามต่างๆ ทั้งถูกและผิด ลักษณะการทำเช่นนี้ จึงได้ชื่อว่าติ ดหล่ม คนที่มีลักษณะเช่นนี้ได้ชื่อว่าตกอยู่ในอำนาจของกิเลสที่น่าปรารถนา ทำให้จิตใจเป็นทุกข์เดือดร้อนกระวนกระวาย จิตขุ่นมัวเศร้าหมอง เวียนตายเวียนเกิดอยู่ในวัฏสงสารตลอดไป ไม่มีทางที่จะพ้นไปจากทุกข์ได้

เมื่อได้ทราบเช่นนี้แล้ว การที่คนเราจะทำให้ไม่ตกหล่ม คือ กิเลสที่น่าปรารถนานั้น พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ไม่ประมาท ไม่ขาดสติ รักษาจิตของตนไว้ มีสติระลึกรู้อยู่ตลอดเวลา ขณะที่ตาเห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายถูกต้องสัมผัส เย็น ร้อน อ่อน แข็ง หย่อน ตึง หรือธรรมารมณ์เกิดกับใจ อย่าให้จิตยินดียินร้าย อย่าให้เกิดความรัก ความชิงในอารมณ์ที่น่ารักเหล่านั้น การทำได้เช่นนี้ได้ชื่อว่า สारวมะวังตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ สามารถหักห้ามใจไม่ให้ตกเป็นทาสของกิเลส อยู่เหนือกิเลส เมื่อคนเรามีใจไม่ตกเป็นทาสของกิเลส คอยรักษาจิตของตนอยู่ได้ทุกเมื่อ เมื่อปฏิบัติก็มีพื้นฐานตามแนวอริยมรรคมีองค์ ๘ มีความเห็นชอบ เป็นต้น มีความตั้งจิตมั่นชอบเป็นที่สุด ก็จะสามารถทำตนให้ขึ้นจากหล่มคือกิเลส มีความโลก ความโกรธ ความหลงได้ ซึ่งเป็นแนวทางที่พระพุทธเจ้าเป็นต้นทรงใช้ปฏิบัติมาแล้ว จึงทำให้พระองค์ขึ้นจากหล่มคือกิเลสได้

๓) อปฺปมาทรโต ภิกขุ ปมาเท ภยทสฺสี วา

สญฺโฆชนํ อญฺญํ ญลฺลํ ททํ อคฺคิวั คจฺจนติ.

ภิกษุยินดีในความไม่ประมาท หรือเห็นภัยในความประมาท

ยอมเผาสังโยชน์น้อยใหญ่ไป เหมือนไฟไหม้เชื้อน้อยใหญ่ไปฉะนั้น.

ทีมา ขุททกนิกาย ธรรมบท

อธิบายความว่า คำว่า ความไม่ประมาท หมายถึง การมีสติความรอบคอบ ความไม่ปล่อยปละละเลย ความระมัดระวัง ความไม่เผอเรอ ที่จะเป็เหตุให้เกิดความเสียหาย และการไม่ละโอกาสที่จะทำเหตุแห่งความดีงามให้แก่ตน ความไม่ประมาทในที่นี้ ท่านหมายถึงการละความประพฤติชั่วทางกาย วาจา ใจ แล้วความประพฤติทางกาย ทางวาจา ทางใจ และละความเห็นผิดแล้วมีความเห็นถูกต้อง คำว่า ภัย หมายถึง สิ่งที่เป็นโทษ สิ่งที่ทำให้เกิดความเสียหาย เป็นอันตรายแก่ตน คำว่า สังโยชน์ หมายถึง สิ่งที่ถูกมัดใจคนเราให้จมอยู่ในวัฏทุกข์ คือการเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสาร อยู่ร่ำไป ไม่รู้จักจบจักสิ้น มีอยู่ ๑๐ ประการ ได้แก่ ความเห็นว่าเป็นตัวเป็นตน ที่เรียกว่าสัkkายทิฏฐิ ความลัสมงสัย ที่เรียกว่าวิจิกิจฉา ความยึดมั่นในศีลและพรต ที่เรียกว่าสีลพทปราคาส ความกำหนดในกาม ความกระตบกระทั้งใจ ความติดใจในอารมณ์ของรูปฌาน ความติดใจในอารมณ์ของอรุณฌาน ความถือตัวว่าเราเป็นนี้เป็นนั้น ความพุง่านรำคาญใจ และความไม่รู้จริง トラบโดที่คนเรายังมีสังโยชน์ ๕ ข้อแรกอยู่ ย่อมจะทำให้ตนเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในอบายภูมิ ๔ มนุสสภูมิ ๑ เทวภูมิ ๖ ส่วนผู้มีสังโยชน์ ๕ ข้อหลัง จะทำให้เวียนตายเกิดอยู่ในพรหมโลก เมื่อคนเราไม่ประมาท เห็นโทษที่ตนจะต้องไปเกิดในภพภูมิต่างๆ มีอบายภูมิ เป็นต้น แล้วตั้งใจปฏิบัติธรรม สारวมจิต รักษาใจ ไม่ให้ขาดสติ สारวมะวังตา หู เป็นต้น ฝึกฝนอบรมตนอย่างต่อเนื่องตามแนวแห่งสติปัฏฐาน ก็จะทำให้ตนให้บรรลุมรรคผลนิพพานได้ เพราะเมื่อได้มรรคผลแล้ว ย่อมสามารถละสังโยชน์ทั้งหมด ก้าวพ้นจากกองทุกข์ทั้งมวล ไม่ต้องเวียนตายเวียนเกิดอีกต่อไป

๔) อปฺปมาทรโต ภิกขุ ปมาเท ภยทสฺสี วา

อภพฺโพ ปรีหานาย นิพฺพานสฺเสว สหฺตฺติเก.

ภิกษุยินดีในความไม่ประมาท หรือเห็นภัยในความประมาท

เป็นผู้ไม่ควรรเพื่จะเลื่อม (ชื่อว่า) อยู่ใกล้พระนิพพานทีเดียว

ทีมา ขุททกนิกาย ธรรมบท

อธิบายความว่า คำว่า ความไม่ประมาท หมายถึง การมีสติความรอบคอบ ความไม่ปล่อยปละละเลย ความระมัดระวัง ความไม่เผลอ ที่จะเป็เหตุให้เกิดความเสียหาย และการไม่ละโอกาสที่จะทำเหตุแห่งความดีงามให้แก่ตน ส่วนความประมาทเป็นมหันตภัยร้ายที่มักเริ่มต้นจากสิ่งเล็กน้อยที่คนเรามักมองข้ามอย่าคิดว่าเล็กน้อย อย่าคิดว่าไม่เป็นไรรู้ไว้เล็กน้อย เชื่อไฟเพียงนิด ยาพิษเพียงหย่อนคร่าชีวิตคนมานับไม่ถ้วนความประมาทแม้นิดเดียว อาจเพียงวินาทีเดียวก็สามารถทำลายสิ่งต่างๆ มานักต่อนักแล้ว ความประมาทจึงเป็นทางเสื่อม เป็นสิ่งที่พึงหลีกเลี่ยง ความไม่ประมาทเป็นเกราะคุ้มครองภัย ความไม่ประมาทเป็นของขวัญขึ้นพิเศษ ความไม่ประมาทเป็นยาครอบจักรวาลขนานแท้ ความไม่ประมาทเป็นทางไม่เสื่อมผู้ไม่ประมาท เป็นผู้ไม่เสื่อม ผู้ไม่ประมาทเป็นผู้ไม่ไกลจากความเจริญ ผู้ไม่ประมาทเป็นผู้ใกล้พระนิพพานอันเป็นบรมสุข ดังนั้นเราจึงควรเห็นภัยในความประมาทและยินดีในความไม่ประมาทเถิด

๓. ทานวรรค คือ หมวดทาน

ในหมวดนี้มีพุทธศาสนสุภาษิตที่ต้องศึกษา ๓ หัวข้อ (ข้อสอบอาจจะเลือกมาเป็นกระทู้ตั้ง) คือ

๑) อเทยเยสุ ททํ ทานํ เทยเยสุ นปฺปเวจฺจติ

อาปาสุ พุยสนํ ปตฺโต สหายํ นาริฉฺจติ.

ผู้ใดให้ทานในบุคคลที่ไม่ควรให้ ไม่ให้ในคนที่ควรให้

ผู้นั้นถึงความเสื่อมเพราะอันตราย ย่อมไม่ได้สหาย.

ที่มา ขุททกนิกาย ชาดก

อธิบายความว่า คำว่า ทาน คือ การให้ การให้การช่วยเหลือกัน การแบ่งปัน กิริยาที่หยิบยกสิ่งของให้แก่ผู้อื่น การให้ทานเป็นสิ่งที่สมควรแก่การยกย่องนับถือ การให้เป็นการทำบุญ ทำให้เป็นที่รัก ผูกมิตรไว้ได้ เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เพราะผู้จะให้สิ่งของแก่ผู้อื่นได้ ต้องกำจัดความตระหนี่ จึงจะให้ได้ การที่คนมีเจตนาให้สิ่งที่ควรให้ ย่อมทำให้ผู้ให้ได้รับผลมากมีจิตใจเบิกบานแจ่มใส เมื่อได้ให้ไปแล้ว เกิดความปิติอิ่มใจ คนที่ไม่ควรให้ คือ คนที่ไม่ดี คนที่ประพฤติชั่วทางกาย ทางวาจา และทางใจ คนอันธพาล คนเนรคุณ คนที่ไม่รู้สำนึกในคุณของผู้อื่น คนที่ขาดศีล ขาดธรรม คนที่ควรให้ คือ คนที่มีคุณแก่เรา เช่น พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ คนที่มีอุปการคุณ คนที่ให้ความช่วยเหลือ คนที่มีความดี คนที่สิ่งที่ดี คนที่มีความประพฤติดีทางกาย ทางวาจา ทางใจ คนกตัญญูรู้คุณความดีของผู้อื่น คนที่กล่าวมานี้ ล้วนแต่เป็นคนที่เราควรให้ทั้งสิ้น เพราะการให้สิ่งของต่างๆ แก่ท่านเหล่านั้น ย่อมเป็นความดี เป็นบุญกุศล ย่อมไม่สูญเปล่า หากคนเราให้ทานแก่คนที่ไม่สมควรให้ ไม่ให้ทานในคนที่ควรให้ เช่นมารดาบิดา ผู้แก่เฒ่า ปล่อยให้ท่านอดอยาก อยู่อย่างลำบาก แต่ไปให้การเลี้ยงดูนักเลงโต คนไม่ดีในสังคม เลี้ยงคนไม่ดีไว้ภายในบ้าน หากเป็นเช่นนี้ ในยามที่ตนตกยาก มีความเป็นอยู่อย่างลำบาก ต้องการความช่วยเหลือ พวกที่มีอยู่ก็พากันหายหน้าไป ไม่ยอมให้ความช่วยเหลือ เมื่อมีความเสื่อมเพราะภัยอันตราย ก็จะไม่มีการให้ความช่วยเหลือ ดังนั้น การให้ทาน ในคนที่ไม่ควรให้ เขาย่อมไม่รู้จักบุญคุณของผู้ให้ และการที่ไม่ให้แก่คนที่ควรจะให้ ทำให้เขาไม่ได้มิตรที่เป็นเพื่อนแท้ คนที่เป็นอยู่เช่นนี้ ย่อมอยู่อย่างโดดเดี่ยว ขาดที่พึ่ง หาผู้เกื้อกูลไม่ได้

๒) อหฺนโท พลโท โหติ วตฺถโท โหติ วณฺณโท

ยานโท สุขโท โหติ ทิพฺโท โหติ จกฺขุโท.

**ผู้ให้ข้าว ชื่อว่าให้กำลัง ผู้ให้ผ้า ชื่อว่าให้ผิวพรรณ
ผู้ให้ยานพาหนะ ชื่อว่าให้ความสุข ผู้ให้ประทีปโคมไฟ ชื่อว่าให้จักขุ.**

ที่มา สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

อธิบายความว่า คำว่า การให้ข้าว ชื่อว่าให้กำลัง หมายถึง มนุษย์ทุกคนตลอดถึงสัตว์ดิรัจฉาน ต่างต้องการอาหารด้วยกันทั้งนั้น เมื่อไม่ได้กินอาหารจะไม่มีแรงที่จะประกอบกรงานอย่างอื่น การให้อาหารจึงได้ชื่อว่าให้กำลัง ถ้าเราให้แก่บุคคลทั่วไป เขาก็จะมีแรงที่จะประกอบอาชีพหรือทำงานต่างๆ ถ้าให้แก่พระสงฆ์ ท่านจะมีแรงในการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย เพื่อเอาไปสั่งสอนญาติโยม การให้ผ้าชื่อว่าให้ผิวพรรณ เพราะคนเราทุกคนต้องมีเสื้อผ้าไว้ปกปิดร่างกายกันทุกคน คอยกันแดด กันความหนาว ทำให้ร่างกายอบอุ่น การให้ยานพาหนะชื่อว่าให้ความสุข เพราะการเดินทางของเราต่างต้องใช้พาหนะ เพราะบางแห่งที่เดินทางไปไกลและเดินทางด้วยความยากลำบาก เมื่อเราให้ยานพาหนะแก่ผู้อื่นก็เหมือนเราให้ความสุขแก่เขา ทำให้เขาไม่ต้องลำบากในการเดินทาง ผู้ให้ประทีปโคมไฟ ชื่อว่าผู้ให้จักขุ เพราะคนเราไม่สามารถมองเห็นในที่มืด ถ้าเราให้โคมไฟแก่เขาก็เหมือนให้จักขุแก่เขา เพราะโคมไฟมีแสงสว่าง ทำให้มองเห็นในเวลากลางคืน การให้ของทั้งสี่อย่างนี้ ถือว่าเราทำบุญใหญ่ เพราะแต่ละอย่างมีประโยชน์แก่ผู้รับอย่างมาก เนื่องจากทุกคนต้องกินข้าว ต้องใส่เสื้อผ้า ต้องใช้ยานพาหนะ ต้องใช้โคมไฟในเวลากลางคืน เพื่อที่จะทำกิจธุระ ท่านที่ให้ของทั้ง ๔ อย่างนี้เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมาก จะขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ไม่ได้ เพราะถ้าขาดสิ่งใดไปย่อมได้รับความลำบาก

๓) มหาลาภยัฏฐะ มหาลาภ

อตุลสัส ทาตา ลภเต ปุณฺณคํ

วรสฺส ทาตา วรลาภิ จ โหติ

เสฏฺฐนฺทโท เสฏฺฐมฺเปติ จานํ.

ผู้ให้ของชอบใจ ย่อมได้ของชอบใจ ผู้ให้ของเลิศ ย่อมได้ของเลิศ

ผู้ให้ของดี ย่อมได้ของดี ผู้ให้ของประเสริฐ ย่อมถึงฐานะอันประเสริฐ

ที่มา อังคุตตรนิกาย ปิณจกนิบาต

อธิบายความว่า คำว่า ของชอบใจ หมายถึง ของที่คัดสรรแล้วอย่างดี ของที่ถูกใจแก่ผู้ที่ได้รับ คำว่า ของเลิศ หมายถึง ของที่ดีที่สุดจากสิ่งที่คัดสรรมาแล้ว ของที่คัดเลือกมาเป็นพิเศษ คำว่า ของดี หมายถึง สิ่งของที่ยังใช้ประโยชน์ได้ ของที่ยังไม่เกิดความเสียหายของที่ไม่มีรอยตำหนิ ของที่ดูดี ยังบริสุทธิ์ไร้มลทิน คำว่า ของประเสริฐ หมายถึง ของที่ให้ด้วยความเต็มใจ สิ่งที่ทำให้ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ทั้งก่อนให้ก็มีใจยินดี กำลังให้ก็มีจิตเลื่อมใส หลังจากให้แล้วก็มีใจเบิกบานอิ่มเอิบใจ คำว่า ฐานะอันประเสริฐ หมายถึง ความเป็นผู้ไม่ตกต่ำ ความเป็นผู้ไม่ไปอบายภูมิ ความเป็นผู้เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยอายุ คือ มีอายุยืน ไม่เสียชีวิตก่อนวัยอันควร ถึงพร้อมด้วยเกียรติยศ ชื่อเสียง มียศถาบรรดาศักดิ์ มีชื่อเสียง มีคนแวดล้อม มีบริวารล้อมหน้าล้อมหลัง และเข้าถึงฐานะอันประเสริฐสูงสุด คือการบรรลุมรรคผลนิพพาน ดังนั้น ผู้ให้ของชอบใจก็ดี ให้ของเลิศก็ดี ให้ของดีก็ดี ให้ของประเสริฐก็ดี ย่อมได้รับผลได้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์

๑.๕ ตัวอย่างข้อสอบวิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม

ปัญหาวิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม ธรรมศึกษาชั้นเอก ระดับประถมศึกษา

สอบในสนามหลวง

วันศุกร์ ที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

อนุนโท พลโท โหติ วตถโท โหติ วณณโท

ยานโท สุขโท โหติ ทิปโท โหติ จกขุโท.

ผู้ให้ข้าว ชื่อว่าให้กำลัง ผู้ให้ผ้า ชื่อว่าให้ผิวพรรณ

ผู้ให้ยานพาหนะ ชื่อว่าให้ความสุข ผู้ให้ประทีปโคมไฟ ชื่อว่าให้จักขุ.

(พุทธ) ส. ส. ๑๕/๔๔

ให้นักเรียนแต่งอธิบายให้เป็นทำนองเทศนาโวหาร อ้างสุภาษิตที่สนามหลวงแผนกธรรมกำหนดให้ จำนวน ๖ สุภาษิตนี้ มาประกอบ ๓ สุภาษิต ห้ามอ้างสุภาษิตซ้ำซ้อนกัน สุภาษิตที่อ้างมานั้น ควรอธิบายเรียงเชื่อมความ ให้ติดต่อสมเรื่องกับกระทู้ตั้ง ในชั้นนี้ กำหนดให้เขียนลงในใบตอบ ตั้งแต่ ๔ หน้า (เว้นบรรทัด) ขึ้นไป.

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง

อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ โภ หิ นาโถ ปโร สียา อตฺตนา หิ สุตฺนเตน นาถํ ลภติ ทูลลภํ. ตนแล เป็นที่พึ่งของตน คนอื่น ใครเล่าจะเป็นที่พึ่งได้ ก็บุคคลมีตนฝึกดีแล้ว ย่อมได้ที่พึ่งที่ไถ่ยาก. ที่มา สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อัมมบท	นตฺถิ อตฺตสมํ เปมํ นตฺถิ ธนฺนสมํ ธนํ นตฺถิ ปณฺณาสมา อาภา วุญฺจิ เว ปรมา สรา. สิ่งที่รัก (อื่น) เสมอด้วยตนไม่มี ทรัพย์ (อื่น) เสมอด้วย ข้าวเปลือกไม่มี แสงสว่าง (อื่น) เสมอด้วยปัญญา ไม่มี ฝนแล เป็นสละอย่างยิ่ง. ที่มา สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อัมมบท
อปฺปมคฺตา สติมโธ สฺสึสา โทถ ภิกฺขโว สุสมาหิตสฺสภฺปา สจฺจิตฺตมฺนุรุทฺธ. ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเป็นผู้ไม่ประมาท มีสติ มีศีลดีงาม ตั้งความดำรงไว้ให้ดี คอยรักษาจิตใจของตน. ที่มา สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิเทศ	อปฺปมาทฺรตา โทถ สจฺจิตฺตมฺนุรุทฺธ ทฺตคฺคา อุทฺตรธตฺตานํ ปงฺเก สมนฺโนว กุณฺขอโร. ท่านทั้งหลาย จงยินดีในความไม่ประมาท คอยรักษาจิตใจของตน จงถนอมตนขึ้นจากหล่ม เหมือนช้างที่ตกหล่มถอนตนขึ้นฉะนั้น. ที่มา สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อัมมบท
อปฺปมาทฺรโต ภิกฺขุ ปมาเท ภยทสฺสึ วา สณฺโณชนํ อณฺุ ฐลํ ททํ อคฺคิวั คจฺจติ. ภิกษุยินดีในความไม่ประมาท หรือเห็นภัยในความ ประมาท ย่อมเฝ้าระวังภัยน้อยใหญ่ไป เหมือนไฟไหม้เชื้อ น้อยใหญ่ไป ฉะนั้น. ที่มา สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อัมมบท	อเทฺยเยสุ ททํ ทานํ เทฺยเยสุ นปฺปเวจฺจติ อาปาสุ พยสนํ ปตฺโต สหาโย นาธิคจฺจติ. ผู้ใดให้ทานในบุคคลที่ไม่ควรให้ ไม่ให้ในคนที่ควรให้ ผู้นั้นถึง ความเสื่อมเพราะอันตราย ย่อมไม่ได้สหาย. ที่มา สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย จดกกนิบาตชาดก

เลขที่.....

ประโยศธรรมศึกษาชั้น []ตรี []โท [✓]เอก ช่วงชั้น [✓]ประถม []มัธยม []อุดม

วิชา เรียงความแก้กระทู้ธรรม

สอบในสนามหลวง

วันที่ ____ เดือน _____ พ.ศ. ____

อนฺโท พลโท โหติ วตุณโท โหติ วณฺณโท

ฌานโท สุขโท โหติ ทิปโท โหติ จกฺขุโท.

ผู้ให้ขาว ชื่อว่าให้กำลัง ผู้ให้ผา ชื่อว่าให้ผิวพรรณ

ผู้ให้ยานพาหนะ ชื่อว่าให้ความสุข ผู้ให้ประทับโคมไฟ ชื่อว่าให้จักขุ.

บัดนี้จักได้บรรยายขยายความตามธรรมภาสิตที่ได้ลิขิตไว้ ณ

เบื้องต้น เพื่อเป็นแนวทางแห่งการประพฤติปฏิบัติของสาธุชนผู้ใคร่โพธิธรรม
สืบไป

อธิบายความว่า คำว่า การให้ขาว ชื่อว่าให้กำลัง เพราะมนุษย์ทุกคนตลอดถึงสัตว์ดิรัจฉาน ต่างต้องการอาหารด้วยกันทั้งนั้น เมื่อไม่ได้กินอาหารจะไม่มีเรี่ยวแรงที่จะประกอบการทำงานอย่างอื่น การให้ผา ชื่อว่าให้ผิวพรรณ เพราะคนเราทุกคนต้องมีเสื้อผ้าไว้ปกปิดร่างกายกันทุกคน คลอกันแดด กันความหนาว ทำให้อาหารกายอบอุ่น การให้ยานพาหนะ ชื่อว่าให้ความสุข เพราะการเดินทางของเราต่างต้องใช้พาหนะ เพราะบางแห่งที่เดินทางไปไกลและเดินทาง

ด้วยความยากลำบาก เมื่อเราให้ยานพาหนะแก่ผู้อื่นก็เหมือนเราให้ความสุขแก่เขา ทำให้เขาไม่ต้องลำบากในการเดินทาง ผู้ให้ประทีปโคมไฟ ชื่อว่าผู้ให้จักสุข เพราะคนเราไม่สามารถมองเห็นในที่มืด ถ้าเราให้โคมไฟแก่เขาก็เหมือนให้ดวงตาแก่เขา เพราะโคมไฟมีแสงสว่าง ทำให้มองเห็นในเวลากลางคืน การให้ของทั้งสี่อย่างนี้ ถ้าเราทำบุญใหญ่ เพราะแต่ละอย่างมีประโยชน์แก่ผู้รับอย่างมาก ดังนั้น หากจะให้สิ่งของของตนแก่ผู้อื่นควรพิจารณาถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการให้ของตน เพื่อให้เกิดความปลื้มปิติใจ ยินดีในสิ่งที่ตนได้ให้ทานนี้สมควรธรรมภาสิตที่มาใน ขุททกนิกาย ธรรมบทว่า

อตุตฺตา หิ อตุตฺโท นวโก โโก หิ นวโก ปโร ลินฺหา

อตุตฺตา หิ สุตฺตเตน นวณํ สกตํ ทูลลณํ.

ตนแล เป็นที่พึงของตน คนอื่น ใครเล่า จะเป็นที่พึงได้

ก็บุคคลมีตนฝึกฝนดีแล้ว ย่อมได้ที่พึงที่หาได้โดยยาก.

อธิบายความว่า ตน หมายถึง ร่างกายและจิตใจ ที่เรียกว่าอัตภาพ หรือตัวตนของเรา เป็นที่พึงของตน หมายถึง ให้พึ่งตัวเองให้มาก ในขอบเขตที่สามารถทำได้ ในขณะที่ยังอยู่โง่เขลาหรือโง่ภาวะหนึ่งๆ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสอนให้คนเราพึ่งตนเอง ซึ่งทำได้ ๒ อย่าง คือ ๑) ทางร่างกาย อดัยแรงกายทำงานประกอบสัมมาอาชีพดำรงชีวิตเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ ๒) ทางจิตใจ อดัยร่างกายนี้เป็นส่วนหนึ่งที่จะตอบสนองให้ทำสิ่งต่างๆ เช่น ทำความดี ทำบุญกุศล ที่พึ่งอย่างอื่นที่คนเราจะยึดเป็นที่พึ่งไปตลอดชีวิต ไม่ว่าบิดามารดา

ครูอาจารย์ ขอมจะทำได้ โดยยาก การสั่งสมทรัพย์สิ้นเงินทองไว้เพื่อให้เรา
พึ่งตนเองได้ในโลกนี้ เพราะเมื่อสิ้นชีวิตลงทรัพย์เหล่านั้นไม่สามารถนำติดตัวไป
ได้ ส่วนการสั่งสมบุญกุศลเป็นการทำที่พึงให้แก่ตนเองในโลกหน้า ดังนั้น เรา
จึงต้องทำบุญด้วยตนเอง อย่าประมาทปล่อยใจให้หลงเพลิดเพลินอยู่กับสิ่งที่
น่ารักน่าปรารถนา นี่สมด้วยธรรมภาสิตที่มาใน ขุททกนิกาย ธรรมบทว่า

ฉปฺปมาทรรตา โหถ สจิตฺตมฺหฺรฺกฺขถ

ทุกฺคา อุตฺตรธตฺตานํ ปญฺเก สหฺโนว กุณฺฐโร.

ท่านทั้งหลาย จงยินดีในความไม่ประมาท คณรักษากิจของตน

จงถอนตนขึ้นจากหล่ม เหมือนช้างที่ตกหล่มถอนตนขึ้นฉะนั้น.

อธิบายความว่า คำว่า ยินดีในความไม่ประมาท หมายถึง พอใจใน
ความไม่ปล่อยปละละเลย คำว่า หล่ม หมายถึง กิเลส สิ่งที่ทำให้ใคร หลงไหล
ทำใจให้หลงติดอยู่ในอารมณ์ที่น่ายกน่าพอใจ มีรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส คนที่
หลงติดอยู่ในอารมณ์ที่ต่างๆ เหล่านี้ ขอมเกิดความขี้ดมั่นถือมั่นว่าเป็นเรา เป็น
ของเรา ต้องดิ้นรนแสวงหาสิ่งต่างๆ ที่น่าพอใจเหล่านั้นมาเป็นของตน เมื่อได้สิ่ง
ที่น่าพอใจเหล่านั้นแล้ว ก็ขี้ดมั่นถือมั่นว่าเป็นของเรา เมื่อไม่ได้ก็เกิดความทุกข์
เดือดร้อนใจ ใช้ความพยายามต่างๆ ทั้งถูกและผิด ลักษณะการทำเช่นนี้ จึงได้
ชื่อว่าติดหล่ม ไม่มีทางที่จะพ้นไปจากทุกข์ได้ พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ไม่
ประมาท ไม่ขาดสติ สำรวมระวังตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ สามารถหักห้ามใจ
ไม่ให้ตกเป็นทาสของกิเลส อยู่เหนือกิเลส เมื่อคนเรามีใจไม่ตกเป็นทาสของกิเลส

คอยรักษาจิตของตนอยู่ได้ทุกเมื่อ จะสามารถทำตนให้ขึ้นจากหล่มคือกิเลสมีความโลภ ความโกรธ ความหลงได้ ซึ่งเป็นแนวทางที่พระพุทธเจ้าเป็นต้นทรงใช้ปฏิบัติมาแล้ว จึงทำให้พระองค์ขึ้นจากหล่มคือกิเลสได้ นี่สมด้วยธรรมภาสิตที่มานิ ชุตทกนิกาช มหานิทเทศว่า

ฉนฺปมตฺตา สติมฺหโต สุตฺตา โทถ ภิกฺขโว

สฺสมาหิตสงฺกปฺปา สจิตฺตมฺหุรฺกขณ.

ภิกษุทั้งหลาย ! พวกเธอจงเป็นผู้ไม่ประมาท มีสติ มีศีลตั้งงาม

ตั้งความดำริไว้ให้ดี คอยรักษาจิตใจของตน.

อธิบายความว่า คำว่า ผู้ไม่ประมาท หมายถึง คนมีความไม่ปลั่งเปลวเลินเล่อ คนที่ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา คนผู้รอบรู้ในสิ่งที่ควรและไม่ควร ในสิ่งที่เป็นคุณเป็นโทษ เป็นประโยชน์ไม่เป็นประโยชน์ คนที่ไม่ประมาท คือคนที่ มีสติ คำว่า ผู้มีสติ หมายถึง คนที่มีความระลึกรู้อยู่เสมอถึงสิ่งที่ทำและคำที่พูด แม้หาไม่ได้ คนที่รู้ตัวอยู่เสมอในการกระทำต่างๆ ทั้งทางกาย วาจา และใจ ให้ อยู่เฝ้าปากกุดล เมื่อคนเรามีสติอยู่เสมอ ก็จะทำให้มีศีลตั้งงาม คำว่า คนมีศีลตั้งงาม หมายถึง คนผู้รักษากายและวาจาให้สงบเรียบร้อย มีปกติประพฤติดี ไม่ประพฤติชั่ว คำว่า ดำริชอบ มีอยู่ ๓ ประการ คือ ดำริในการออกจากกาม ดำริในการไม่พหามาต และดำริในการไม่เบียดเบียนผู้อื่น อันจะส่งผลทำให้คนผู้นั้นสามารถรักษาจิตของตนได้เป็นอย่างดี ดังนั้น คนที่ไม่ประมาทย่อมมีสติอยู่เสมอ

มีธรรมเป็นเครื่องตั้งอยู่ มีศีลรักชาติแล้ว มีความดำริชอบ และคอยตามรักษากิจ
ของตนได้เป็นอย่างดี ฉะนั้นจะส่งผลให้ตนได้รับความสุข ทั้งชาตินี้และชาติหน้า

สรุปความว่า การให้สิ่งของด้วยข้าว ผา ขานพาหะ ประทีปโคมไฟ
เป็นสิ่งจำเป็น ทำให้ผู้ให้ได้อานิสงส์มาก เพราะแต่ละอย่างล้วนมีประโยชน์แก่
ผู้รับอย่างมาก ผู้จะให้ทานจึงควรพิจารณาถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการให้ของ
ตน ให้เกิดปีติภาคภูมิใจ และรักษาใจของตนให้บริสุทธิ์ผ่องใสไม่ให้เกิดกมล
อำนาจของกิเลส หมั่นให้ทานบ่อยๆ ด้วยตนเอง ไม่ประมาท มีสติอยู่เสมอ มีศีล
มีความดำริชอบ และเมื่อให้แล้วก็คอยตามรักษากิจของตน ไม่คิดเสียตายใน
ภายหลัง จะสามารถทำตนให้พ้นจากหลุมคือกิเลสมีความโลภ ความโกรธ ความ
หลงได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้ตนได้รับความสุข ทั้งชาตินี้และชาติหน้า สมด้วย
ธรรมภาษิตที่ได้ลิขิตไว้ ณ เบื้องต้นว่า

อนนโท พลโท โหติ วตฺถโท โหติ วนฺณโท

ขานโท สุขโท โหติ ทิปโท โหติ จกฺขุโท.

ผู้ให้ขาว ชื่อว่าให้กำลัง ผู้ให้ผา ชื่อว่าให้ผิวพรรณ

ผู้ให้ขานพาหะ ชื่อว่าให้ความสุข ผู้ให้ประทีปโคมไฟ ชื่อว่าให้จักขุ.

มีนัยดังได้พรรณนามาด้วยประการฉะนี้ ฯ

๑.๖ กระทั่วยอดนิยม

ในการเตรียมตัวก่อนสอบ นักเรียนสามารถเลือกท่องพุทธศาสนสุภาษิตที่นิยมนำมาเป็นกระทั่วยับเพิ่มเติมได้ ซึ่งได้เลือกกระทั่วยอดนิยม พร้อมแนวทางการอธิบายไว้ ๕ กระทั่ ดังนี้

กระทั่วยับที่ ๑

ยาทิสํ วปเต พิชํ ตาทิสํ ลภเต ผลํ
 กลยาณการี กลยาณํ ปาปการี จ ปาปกํ.
 บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น
 ผู้ทำความดี ย่อมได้ผลดี ผู้ทำความชั่ว ย่อมได้ผลชั่ว.
 ทีมา *สังยุตตนิกาย สคาถวรรค.*

อธิบายความว่า คำว่า ทำดี คือ ทำสุจริต ๓ ได้แก่ ๑) กายสุจริต ความประพฤติดีทางกาย มีการงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เป็นต้น ๒) วาจาสุจริต ความประพฤติดีทางวาจา มีการพูดคำสัตย์ เป็นต้น ๓) มโนสุจริต ความประพฤติดีทางใจ มีการไม่เพ่งเล็งอยากได้ของของผู้อื่น เป็นต้น คำว่า ทำชั่ว คือ ทำทุจริตทั้ง ๓ คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ธรรมดาบุคคหว่านพืชเมื่อถึงฤดูทำนา ย่อมไถและหว่านข้าวลงในนา เพราะมีน้ำหรือฝนตกต้องตามฤดูกาล ข้าวที่หว่านไว้ก็เจริญงอกงามและออกรวง ผู้กระทำความดี ผู้นั้นย่อมได้รับผลดีคือไม่ต้องกลัวเดือดร้อน เพราะกรรมที่ตนกระทำไว้ดี ผลที่ได้รับคือความสุข ความสบายและมีสุคติเป็นเบื้องหน้า แต่ผู้ที่กระทำความชั่วคือกรรมลามก เขาก็ได้รับผลชั่วตามที่ได้ประกอบกรรมทำชั่วไว้เป็นความทุกข์ความเดือดร้อนในโลกนี้ แม้ละจากโลกนี้แล้วก็ย่อมประสบกับความเร่าร้อนในอบาย

กระทั่วยับที่ ๒

อตตฺตา หิ อตตโน นาโถ โก หิ นาโถ ปโร สียา
 อตตนา หิ สุตฺตุนเตน นาถํ ลภติ ทูลลภํ.
 ตนแลเป็นที่พึ่งของตน คนอื่นใครเล่า จะเป็นที่พึ่งได้
 ก็บุคคลมีตนฝึกฝนดีแล้ว ย่อมได้ที่พึ่งที่หาได้โดยยาก.
 ทีมา *ขุททกนิกาย ธรรมบท.*

อธิบายความว่า ตน หมายถึง ร่างกายและจิตใจ ที่เรียกว่าอัตภาพหรือตัวตนของเรา เป็นที่พึ่งของตน หมายถึง ให้พึ่งตัวเองให้มาก ในขอบเขตที่สามารถทำได้ ในขณะที่ยังอยู่ในวัยหรือในภาวะหนึ่งๆ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสอนให้คนเราพึ่งตนเอง ซึ่งทำได้ ๒ อย่าง คือ ๑) ทางร่างกาย อาศัยร่างกายทำงานประกอบสัมมาอาชีพดำรงชีวิตเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ ๒) ทางจิตใจ อาศัยร่างกายนี้เป็นส่วนหนึ่งที่จะตอบสนองให้ทำสิ่งต่างๆ เช่น ทำความดี ทำบุญกุศลที่พึ่งอย่างอื่นที่คนเราจะยึดเป็นที่พึ่งไปตลอดชีวิต ไม่ว่า บิดามารดา ครูอาจารย์ ย่อมจะทำได้โดยยาก การสั่งสมทรัพย์สินเงินทองไว้เพื่อให้เราพึ่งตนเองได้ในโลกนี้ เพราะเมื่อสิ้นชีวิตลงทรัพย์เหล่านั้นไม่สามารถนำติดตัวไปได้ ส่วนการสั่งสมบุญกุศลเป็นการทำที่พึ่งให้แก่ตนเองในโลกหน้า ดังนั้น เราจึงต้องทำบุญด้วยตนเอง อย่าไปหวังพึ่งผู้อื่น เพราะเมื่อละจากโลกนี้ไปแล้ว ย่อมได้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์

กระทู้รับที่ ๓

โย จ วสุสสโต ชิเว กุสโต หินวิริโย

เอกาหิ ชีวิต์ เสยโย วิริย อารกโต ทพฺพ.

ผู้เกียจคร้าน มีความเพียรเลว พึงเป็นอยู่ตั้งร้อยปี

ส่วนผู้ปรารภความเพียรมั่นคง มีชีวิตอยู่เพียงวันเดียวประเสริฐกว่า.

ที่มา ขุททกนิกาย ธรรมบท.

อธิบายความว่า คำว่า เกียจคร้าน คือ การไม่ยอมทำงาน ผัดวันประกันพรุ่งให้เวลาผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ คำว่า มีความเพียรเลว คือ เพียรพยายามทำความไม่ดี มีการลักขโมย ปล้น จี้ รังราวทรัพย์ เบียดเบียนผู้อื่น ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ชอบทำงานที่ไร้ประโยชน์ คำว่า ผู้ปรารภความเพียรมั่นคง คือ คนที่มีความพยายามทำสิ่งที่เป็นบุญกุศลหมั่นทำความเพียรเพื่อชำระจิตใจให้สะอาดหมดจด ดังนั้นผู้ที่เกียจคร้าน เพียรทำสิ่งชั่วไม่ทำสิ่งที่ดีงาม ถึงมีอายุยืนเป็นร้อยปีก็เปล่าประโยชน์ ไม่มีใครๆ ต้องการ เมื่อตายไปย่อมไปอบายภูมิ มีนรก เป็นต้น ส่วนผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียรประกอบบุญกุศล มีความเพียรมั่นคง ประพฤติปฏิบัติธรรม เมื่อตายไปย่อมไปสู่สุคติโลกสวรรค์

กระทู้รับที่ ๔

บุญญญเจ ปุริโส กยิรา กยิราเถน ปุณฺณปุณฺ

ตมฺหิ จนฺทํ กยิราถ สุโข บุญญสฺส อุจฺจโย.

ถ้าบุคคลจะกระทำบุญ ควรทำบุญนั้นบ่อย ๆ

ควรทำความพอใจในบุญนั้น การสั่งสมบุญนำความสุขมาให้.

ที่มา ขุททกนิกาย ธรรมบท.

อธิบายความว่า บุญ หมายถึง สิ่งเกิดขึ้นในจิตใจ แล้วทำให้จิตใจใสสะอาดบริสุทธิ์ ปราศจากความเศร้าหมองขุ่นมัว บุญเป็นชื่อของความสุขและความสำเร็จ เป็นผลจากการประกอบกรรมดี เกิดขึ้นได้ด้วยอาการ ๓ อย่าง คือ ๑) ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการให้ทาน ๒) ศีลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล ๓) ภาวนามัย บุญสำเร็จด้วยการเจริญสมาธิ คนทั่วไปแม้จะมองไม่เห็นบุญ แต่สามารถรู้อาการของบุญหรือผลของบุญได้ว่าเกิดขึ้นแล้วทำให้จิตใจชุ่มชื้นเป็นสุข และสามารถติดตามผู้ที่ทำบุญเหมือนเงาติดตามตัว อีกทั้งบุญยังเป็นของเฉพาะตน ยากได้ต้องทำเอง ไม่สามารถให้ใครทำแทนได้ บุญสามารถสั่งสมได้ด้วยการทำความดี การทำบุญจึงควรทำความพึงพอใจ ควรมีอุตสาหะขวนขวายในบุญ เพราะการสั่งสมบุญ เชื่อว่าทำให้เกิดความสุข

กระทู้รับที่ ๕

สพฺพปาปสฺส อกรรมํ กุสลสฺสูปสมฺปทา

สจิตฺตปริโยทปนํ เอตํ พุทฺธานสาสนํ.

การไม่ทำบาปทั้งปวง ๑ การยังกุศลให้ถึงพร้อม ๑

การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว ๑ นี้ เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย.

ที่มา ขุททกนิกาย ธรรมบท.

อธิบายความว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงวางหลักการปฏิบัติตนให้พุทธศาสนิกชนไว้ ๓ ประการ คือ

๑) การไม่ทำบาปทั้งปวง หมายถึง การไม่ประพฤติชั่วทางกาย วาจา ใจ คือ ไม่ทำสิ่งที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น ๒) การยังกุศลให้ถึงพร้อม หมายถึง การประพฤติชอบทางกาย วาจา ใจ คือ ทำสิ่งที่ก่อให้เกิดความสุข ความเจริญ แก่ตนเองและผู้อื่น ๓) การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว หมายถึง การอบรมจิตใจของตนเองให้บริสุทธิ์สะอาด ปราศจากเครื่องเศร้าหมอง คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง พระพุทธเจ้าทุกๆพระองค์ที่ทรงอุบัติขึ้นในโลกนี้ ก็ล้วนทรงประทานโอวาท ๓ ข้อนี้อันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ให้แก่มหาชนได้ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เพื่อให้สามารถล่วงพ้นจากทุกข์และมีสุขในปัจจุบันและในภพชาติต่อไปจนกระทั่งเข้าสู่พระนิพพาน

บทที่ ๒

สรุปย่อเนื้อหา-แนวข้อสอบ

ธรรมศึกษาชั้นเอก

ระดับประถมศึกษา

๒.๑ แนวข้อสอบธรรมศึกษาชั้นเอก วิชาธรรมวิจารณ์ ส่วนประมวลปฏิบัติ

๑. นิพพิทา ความเบื่อหน่าย

นิพพิทา ความหน่าย

ความเบื่อหน่ายสังขารว่าเป็นทุกข์ เมื่อเกิดความเบื่อหน่ายแล้วก็คลายความกำหนัดยินดีในสังขารทั้งปวง โดยเห็นตามความเป็นจริงว่า สังขารเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นของไม่ใช่ตัวตน ไม่น่ายึดมั่นถือมั่น เป็นความเบื่อหน่ายที่ประกอบด้วยปัญญา จิตจึงหลุดพ้นจากกิเลส สะอาดบริสุทธิ์ มีความสงบเย็น เข้าถึงพระนิพพาน

อุเทศข้อที่ ๑ :

เอถ ปสฺสณํ โลกํ จิตฺตํ ราชรูปมํ
ยตถ พาลา วิสันทิ นตถิ สงฺโก วิขานตํ.
สู่ทั้งหลายจงมาดูโลกนี้ อันตระการตาตุจราจร
ที่พวกคนเขลาหมกอยู่ แต่พวกผู้รู้หาข้องอยู่ไม่.
(โลกวรรค ขุ.ธ.๒๕/๓๘)

คำศัพท์สำคัญ :

๑. โลก = ทัศนภาพร่างกายอันเป็นที่ประชุมแห่งชั้น ๕
(รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ)
"โลก" มี ๒ นัย คือ
 - ๑) โดยตรง : แผ่นดินเป็นที่อาศัย
 - ๒) โดยอ้อม : หมู่สัตว์ผู้อาศัย
๒. คนเขลา = คนไร้วิจารณ์ญาณ
๓. ผู้รู้ = ผู้รู้โลกตามความเป็นจริง (ตามกฎไตรลักษณ์)
๔. หมกอยู่ = เพลิดเพลินกับสิ่งอันเป็นโทษ และติดอยู่ในสิ่งอันเป็นคุณ
๕. หาข้องอยู่ไม่ = ผู้ไม่พัวพันในสิ่งล่อใจ

อุเทศข้อที่ ๒ :

เย จิตฺตํ สณฺณเมสฺสนติ โมกฺขนติ มารพนฺธนา.
ผู้ใดจักระวังจิต ผู้นั้นย่อมพ้นจากบ่วงแห่งมาร.
(โลกวรรค ขุ.ธ.๒๕/๓๘)

คำศัพท์สำคัญ :

๑. สारวมระวังจิต = อาการสำรวมจิตมี ๓ อย่าง คือ
 - ๑) สारวมอินทริย์ (ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ) : มิให้ความยินดีครอบงำได้
 - ๒) มนสิการกัมมัฏฐานอันเป็นปฏิปักษ์ต่อกามฉันทะ :
อสุภะ+กายคตาสติ(มรณสติ)
 - ๓) เจริญวิปัสสนา : พิจารณาสังขารแยกชั้นให้เห็นว่า
เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

๒. มารและบ่วงแห่งมาร ๒

- ๑) มาร คือ กิเลสสาม ซึ่งได้แก่ ตัณหา ความทะยานอยาก ราคะ ความกำหนัด อรติ ความไม่ยินดีเป็นต้น กิเลสสามนี้ได้ชื่อว่าเป็นมาร เพราะเป็นโทษล้างผลาญคุณความดี และทำให้เสียคน
- ๒) บ่วงแห่งมาร คือ วัตถุสาม ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันเป็นที่น่าชอบใจ ที่จัดว่าเป็นบ่วงแห่งมาร เพราะเป็นอารมณ์เครื่องผูกใจให้ติดอยู่ในอารมณ์อันน่าใคร่

ปฏิบัติแห่งนิพพิทา

อุเทศ :

สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติ ยทา ปญฺญา ย ปสฺสติ
อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา.
สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขาติ เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา.
อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา.
สพฺเพ ฐมฺมา อนตฺตาติ ยทา ปญฺญา ย ปสฺสติ
อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา.
เมื่อใดเห็นด้วยปัญญาว่า สังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง
เมื่อนั้นย่อมหน่ายในทุกข์ นั้นทางแห่งวิสุทธิ.
เมื่อใดเห็นด้วยปัญญาว่า สังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นทุกข์
เมื่อนั้นย่อมหน่ายในทุกข์ นั้นทางแห่งวิสุทธิ
เมื่อใดเห็นด้วยปัญญาว่า ธรรมทั้งหลายทั้งปวงเป็น
อนัตตา เมื่อนั้นย่อมหน่ายในทุกข์ นั้นทางแห่งวิสุทธิ.
(มรรควรรค ขุ.ธ.๒๕/๕๑)

คำศัพท์สำคัญ :

๑. **สังขาร** = ชันธ ๕ (รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ)

๒. **ไม่เที่ยง** = อนิจจตา : เกิดขึ้นในเบื้องต้น แปรปรวนในท่ามกลาง แตกสลายในที่สุด

๓. **เป็นทุกข์** = ทุกขตา : ความทุกข์แห่งสังขาร ได้แก่

๑) ทุกข์ประจำสังขาร (สภาวะทุกข์) : เกิด แก่ เจ็บ ตาย

๒) ทุกข์จร (ปภินณกทุกข์) : ความเศร้าเสียใจ คับแค้นใจ ความพลัดพราก ประสพสิ่งไม่เป็นที่รัก

๓) ทุกข์เนื่องนิยต์ (นิพัตถทุกข์) : ทุกข์เจ้าเรือน เช่น หนาว ร้อน หิว กระจาย

๔) ทุกขเวทนา (พยาธิทุกข์) : ความเจ็บไข้ได้ป่วย

๕) ทุกข์คือความร้อนรน (สันตปาทุกข์) : ความกระวนกระวายเพราะราคะ โสหา โมหะ เมาผลาญ

๖) ทุกข์จากผลกระทบ (วิปากทุกข์) : ความเดือดร้อนใจ = วิปฏิสาร, ถูกลงอาญา ตกอบาย

๗) ทุกข์ไปด้วยกัน (สหคตทุกข์) : ทุกข์เพราะบริวารที่ตนเกี่ยวข้อง

๘) ทุกข์ในการหากิน (อาหารปริเยณฐิทุกข์) : ทุกข์เพราะการงาน แก่งแย่งกันหากิน

๙) ทุกข์มีวิเวทเป็นมูล (วิเวทมูลทุกข์) : ความกลัวแพ้ ความหวาดหวั่น

๑๐) ทุกข์รวบยอด (ทุกข์ขันธ) : ทุกข์ของเบญจขันธ์ = อุปาทานขันธ์ ๕ เป็นทุกข์ ทุกข์ลักษณะนี้ เกิดมีเฉพาะในอุปาทินกสังขาร(สังขารมีใจครอง) อย่างเดียว

๔. **เป็นของมิใช่ตัวตน** = อนตตา : ความเป็นของมิใช่ตัวตนแห่งสังขาร อาจกำหนดรู้ด้วยอาการดังนี้

๑) ด้วยไม่อยู่ในอำนาจ : ไม่ได้ตั้งใจ

๒) ด้วยแย้งต่ออัตตา : มิใช่ตัวตนของเรา

๓) ด้วยความเป็นสภาพหาเจ้าของมิได้ : นันมิใช่ของเรา มิใช่เรา มิใช่ตัวของเรา

๔) ด้วยความเป็นสภาพสูญ : ว่างจากความเป็นคน-สัตว์-บุคคล-เรา-เขา

๕) ด้วยความเป็นสภาวะธรรมเป็นไปตามเหตุปัจจัย : อาการรวบยอดแห่งอาการทั้ง ๔

ยงกิลลิจิ สมุทยธมมํ สพพนตํ นิโรธธมมํ

"สิ่งใดมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นล้วนมีความดับเป็นธรรมดา"

ธรรมทั้งหลายทั้งปวงเป็นอนัตตา หมายถึง ธรรมทั้งที่เป็นสังขตะ(มีปัจจัยปรุงแต่ง) และอสังขตะ(ไม่มีปัจจัยปรุงแต่ง)

๕. **วิสุทธิ** = ความหมดจดผ่องแผ้วแห่งจิตใจ

อธิบาย : สิ่งที่ปิดบังไตรลักษณ์ไว้ ทำให้บุคคลไม่เห็น คือ

-สันตติ (ความสับสนต่อ) ปิดบังอนิจจัง แก่ด้วย นึกถึง

ปัจจุบันไปหาอนาคต

-บริหาร (อิริยาบถ) ปิดบังทุกข์ แก่ด้วย กำหนดรู้ทุกข์

-ฉนสัญญา (เห็นเป็นก้อน/แห่ง) ปิดบังอนัตตา แก่ด้วย พิจารณาแยกเป็นชิ้นเล็กๆ

ผู้พิจารณาด้วยปัญญาว่า สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา ย่อมหน่าย

๑. นิพพิทา คือความหน่ายอะไร ?

ก. การศึกษา ข. ทุกข์

ค. บริวาร ง. ชีวิต

๒. คำว่า นิพพิทา มีความหมายตรงกับข้อใด ?

ก. หน่ายทุกข์ ข. สิ้นกำหนด

ค. หลุดพ้น ง. หมดจด

๓. โลกโดยตรง หมายถึงข้อใด ?

ก. อากาศ ข. น้ำ

ค. แผ่นดิน ง. ป่าไม้

๔. โลกโดยอ้อม หมายถึงข้อใด ?

ก. อากาศ ข. น้ำ

ค. แผ่นดิน ง. หมู่สัตว์

๕. คำว่า จงมาดูโลกนี้ พระพุทธเจ้าตรัสไว้เพื่อพระประสงค์ใด ?

- ก. ให้ผลิตเพลิน ข. ให้สลดใจ
ค. มิให้หลงชม ง. ให้เห็นโลก

๖. คำว่า จงมาดูโลกนี้ พระองค์ตรัสไว้เพื่อพระประสงค์ใด ?

- ก. ให้ผลิตเพลิน ข. ให้เกิดปัญญา
ค. ให้รู้เหตุ ง. ให้รู้ภูมิศาสตร์

๗. พระพุทธเจ้าทรงเปรียบโลกเหมือนกับอะไร ?

- ก. บ้านเรือน ข. ราชรถ
ค. อัดภาพ ง. พระราชวัง

๘. พระพุทธเจ้าทรงเปรียบอะไรว่า ตระการดุจราชรถ ?

- ก. ชีวิต ข. สังขาร
ค. อัดภาพ ง. โลก

๙. พระพุทธเจ้าตรัสเรียก ผู้หมกอยู่ในโลกว่าอะไร ?

- ก. คนเขลา ข. คนไร้การศึกษา
ค. คนตื้อตัน ง. คนขาดสติ

๑๐. คำว่า คนเขลา หมายถึงใคร ?

- ก. คนอันธพาล ข. คนโง่
ค. คนไร้ปัญญา ง. คนขาดสติ

๑๑. คำว่า พวกผู้รู้ หมายถึงใคร ?

- ก. ผู้มีการศึกษา ข. ผู้รู้โลกตามเป็นจริง
ค. ผู้รู้โลกธรรม ง. ผู้รู้ทันเหตุการณ์

๑๒. ผู้ไม่เห็นโลกตามเป็นจริง จะได้รับผลอย่างไร ?

- ก. สุข ๆ ทุกข์ ๆ ข. ทุกข์อย่างเดียว
ค. บรมสุข ง. นิรามิสสุข

๑๓. ผู้เห็นโลกตามเป็นจริง จะได้รับสุขประเภทใด ?

- ก. สุขๆทุกข์ๆ ข. สุขทางโลก
ค. สามีสสุข ง. นิรามิสสุข

๑๔. ทำอย่างไร จึงจะไม่ข้องอยู่ในโลก ?

- ก. ออกบวช ข. ปราศรณาไม่เกิดอีก
ค. ไม่ยุ่งกับใคร ง. ไม่ติดใจกามคุณ

๑๕. ข้อใด เป็นอาการสำรวมจิต ?

- ก. สำรวมอินทรีย์ ข. เจริญกัมมัฏฐาน
ค. เจริญวิปัสสนา ง. ถูกทุกข้อ

๑๖. ข้อใด ไม่ใช่อาการสำรวมจิต ?

- ก. สำรวมอินทรีย์ ข. เจริญกัมมัฏฐาน
ค. เจริญวิปัสสนา ง. รักษาศีล

๑๗. วัตถุสามเป็นอารมณ์เครื่องผูกใจให้ติดอยู่เรียกว่าอะไร ?

- ก. ชันธมาร ข. บ่วงแห่งมาร
ค. เสนามาร ง. มัจจุมาร

๑๘. บ่วงแห่งมารที่คล้องบุคคลให้ติดอยู่ในโลก หมายถึงข้อใด ?

- ก. กิเลสสาม ข. วัตถุสาม
ค. กามตัณหา ง. กามราคะ

๑๙. กิเลสสามคือเจตสิกอันเศร้าหมอง เรียกว่าอะไร ?

- ก. มาร ข. บ่วงแห่งมาร
ค. เสนามาร ง. มัจจุมาร

๒๐. โทษล้างผลาญคุณความดี ทำให้เสียคน เรียกว่าอะไร ?

- ก. มาร ข. บ่วงมาร
ค. เสนามาร ง. มัจจุมาร

๒๑. เห็นสังขารอย่างไร จัดเป็นทางแห่งวิสุทธิ ?

- ก. ไม่เที่ยง ข. เป็นทุกข์
ค. เป็นอนัตตา ง. ถูกทุกข้อ

๒๒. เห็นสังขารอย่างไร ไม่ใช่ทางแห่งวิสุทธิ ?

- ก. ไม่เที่ยง ข. เป็นทุกข์
ค. เป็นอนัตตา ง. เป็นอนัตตา

๒๓. สังขารในชั้น ๕ มีความหมายตรงกับข้อใด ?

- ก. ความรู้สึก ข. ความจำ
ค. ความคิดอ่านต่าง ๆ ง. ความรู้แจ้ง

๒๔. รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เรียกว่าอะไร ?

- ก. ชั้น ๔ ข. ชั้น ๕
ค. ชั้น ๖ ง. ชั้น ๗

๒๕. คำว่า สังขาร ในอุทเทสปฏิปทาแห่งนิพพิทา ได้แก่
อะไร ?

ก. จิต	ข. เบญจขันธ์
ค. อินทรีย์	ง. आयตนะ

๒๖. ข้อใด จัดเป็นวิสังขาร ?

ก. วิญญาน	ข. เวทนา
ค. สัญญา	ง. นิพพาน

๒๗. ความไม่เที่ยง เป็นลักษณะของอะไร ?

ก. รูป	ข. เวทนา
ค. สัญญา	ง. ถูกทุกข้อ

๒๘. ข้อใด กล่าวความหมายของอนิจจตาได้ถูกต้อง ?

ก. ทนได้ยาก	ข. เกิดและเสื่อมสิ้นไป
ค. ไม่มีเจ้าของ	ง. ไม่อยู่ในอำนาจ

๒๙. อะไรปิดบังไว้ จึงมองไม่เห็นอนิจจตา ความเป็นของไม่
เที่ยงแห่งสังขาร ?

ก. ศัลยกรรม	ข. อิริยาบถ
ค. สันตติ	ง. ขนสัญญา

๓๐. ทุกขตา คือความเป็นทุกข์แห่งสังขาร หมายถึงข้อใด ?

ก. ความเจ็บป่วย	ข. ความโศกเศร้า
ค. ความหิว	ง. ถูกทุกข้อ

๓๑. ข้อใด กล่าวความหมายของทุกขตาได้ถูกต้อง ?

ก. ทนได้ยาก	ข. เกิดและเสื่อมสิ้นไป
ค. ไม่มีเจ้าของ	ง. ไม่อยู่ในอำนาจ

๓๒. อะไรปิดบังไว้ จึงมองไม่เห็นทุกขตา ความเป็นทุกข์แห่ง
สังขาร ?

ก. สุขเวทนา	ข. อิริยาบถ
ค. สันตติ	ง. ขนสัญญา

๓๓. สภาวะทุกข์ คือทุกข์ตามสภาพ หมายถึงข้อใด ?

ก. ความแก่	ข. ความหิว
ค. ความกระวนกระวาย	ง. ความโศกเศร้า

๓๔. เกิด แก่ เจ็บ ตาย จัดเป็นทุกข์อะไร ?

ก. สภาวะทุกข์	ข. ทุกข์จร
ค. ทุกข์ประจำ	ง. พยาธิทุกข์

๓๕. ปกิณณกทุกข์ คือทุกข์ที่จรมาในชีวิต หมายถึงข้อใด ?

ก. ความทุกข์กาย	ข. ความทุกข์ใจ
ค. ความโศกเศร้า	ง. ถูกทุกข้อ

๓๖. ความเศร้าโศก จัดเป็นทุกข์ชนิดใด ?

ก. สภาวะทุกข์	ข. ปกิณณกทุกข์
ค. นิพัตถทุกข์	ง. สหคตทุกข์

๓๗. นิพัตถทุกข์ คือทุกข์ประจำวัน หมายถึงข้อใด ?

ก. ความหิว	ข. ความเสียใจ
ค. ความเจ็บป่วย	ง. ความแก่

๓๘. ความหิว หนาว ร้อน เป็นต้น จัดเป็นทุกข์อะไร ?

ก. สภาวะทุกข์	ข. วิปากทุกข์
ค. นิพัตถทุกข์	ง. พยาธิทุกข์

๓๙. พยาธิทุกข์ หมายถึงทุกข์ในข้อใด ?

ก. ปวดศีรษะ	ข. ความโศกเศร้า
ค. ความหิว	ง. ความแก่

๔๐. สันตปาทุกข์ ทุกข์เพราะถูกอะไรเผา ?

ก. พระอาทิตย์	ข. ไฟ
ค. กิเลส	ง. ความหิว

๔๑. วิปากทุกข์ คือทุกข์ที่เป็นผลของกรรมชั่ว หมายถึง
ข้อใด ?

ก. ความเดือดร้อนใจ	ข. ความเจ็บป่วย
ค. ความเกิด	ง. ความแก่

๔๒. สหคตทุกข์ คือทุกข์ไปด้วยกัน หมายถึงข้อใด ?

ก. มีลาภเสื่อมลาภ	ข. มียศเสื่อมยศ
ค. มีสุขแล้วตกทุกข์	ง. ถูกทุกข้อ

๔๓. อนัตตตา คือความเป็นอนัตตาแห่งสังขาร หมายถึง
ข้อใด ?

ก. ไม่เที่ยง	ข. เป็นทุกข์
ค. ไม่ใช่ตัวตน	ง. ถูกทุกข้อ

๔๔. อะไรปิดบังไว้ จึงมองไม่เห็นอนาคตตา ความเป็นอนาคตา
แห่งสังขาร ?

- ก. มานะ ข. อิริยาบถ
ค. สันตติ ง. ขนสัณญา

๔๕. สังขารเป็นอนัตตา โดยเป็นสภาวะหาเจ้าของไม่ได้ คือ
ข้อใด ?

- ก. นันมิใช่ของเรา ข. นันมิใช่เรา
ค. นันมิใช่ตนของเรา ง. ถูกทุกข้อ

๔๖. ความเป็นอนัตตาแห่งสังขาร กำหนดรู้ได้อย่างไร ?

- ก. ไม่อยู่ในอำนาจ ข. แย้งต่ออัตรา
ค. ไม่มีเจ้าของ ง. ถูกทุกข้อ

๔๗. การเห็นสังขารเป็นอนัตตา ต้องมีอะไรกำกับจึงไม่เป็น
มิจฉาทิฎฐิ ?

- ก. สัทธา ข. สติ
ค. สัมปชัญญะ ง. โยนิโสมนสิการ

๒. วิราคะ ความสิ้นกำหนัด

๖. **วิราคะ** = ความสิ้นกำหนัด

๑.นิพพิหนํ วิรุชติ.

เมื่อเบื่อหน่าย ย่อมสิ้นกำหนด.

๒. วิราโค เสฏโฐ ฌมมานัน.

วิราคะเป็นสิ่งที่ประเสริฐ แห่งธรรมทั้งหลาย.

๓. สุขา วิราคตา โลเก กามานํ สมตักฺกโม.

วิราคะ คือ ความกำวล่วงเสียด้วยดีซึ่งกามทั้งหลายเป็น

สุขในโลก.

คำศัพท์สำคัญ :

๑. **วิราคะ** = ธรรมยังความเมาให้สร่าง ความสิ้นกำหนด

๒. ไวพจน์แห่งวิราคะ = มีคำที่สำหรับเรียกแทนกันอยู่

๔ คำ คือ

- ๑) มทนิมมพโน = ธรรมยังความเมาให้สร้าง
๒) ปิปาสนินโย = ความนำออกเสียซึ่งความกระหาย

(เพราะความอยาก)

๓) อalayasmukhata = ความถอนขึ้นด้วยดีซึ่งอาลัย
(ในปิยารมณ)

๔) วรรณูปจเจโท = ความเข้าไปตัดเสียซึ่งวิภวณะ
(ความเวียนว่ายตายเกิด)

๕) ตณฺหขโย = ความสิ้นแห่งตัณหา (ความอยาก)

๖) วิราโค = ความสิ้นกำหนด (เส่นหา/กิเลสถาม)

๗) นิโรธ = ความดับ (แห่งตัณหา)

๘) นิพพาน = ธรรมชาติหาเครื่องเปรียบพางมิได้
(อริยมรรค)

อารมณ์อันยั่ววนให้เกิดความเมามึ ๑๐ อย่าง คือ

๑. สมบัติ ๒. อิสริยะ ๓. บริวาร
๔. ลาภ ๕. ยศ ๖. สรรเสริญ ๗. สุข
๘. เข้าวัว ๙. ความหาโรคมิได้ ๑๐. ชีวิต

វិញ្ញា្នះ ៣

๑. กิเลสวัฏฏ์ : วนคือกิเลส
๒. กัมมวัฏฏ์ : วนคือกรรม
๓. วิปากวัฏฏ์ : วนคือวิบาก

ค้นหา ๓

๑. กามตัณหา : มีอาการแสหากามารมณ์
๒. ภวตัณหา : มีอาการรณหาภพ
๓. วิภวตัณหา : มีอาการแสเพื่อพ้นจากภพ

๑. วิราคะ มีความหมายตรงกับข้อใด ?

- ก. ความสงบ ข. ความสับสนกำหนด
- ค. ความหมดจด ง. ความหลุดพ้น

๒. ธรรมที่เป็นยอดแห่งธรรมทั้งปวง เรียกว่าอะไร ?

- ก. วิสุทธิ ข. วิมุตติ
ค. วิราคะ ง. สันติ

๓. ไวพจน์แห่งวิราคะ มีกี่อย่าง ?

୩. ୫
 ୩. ୬
 ୩. ୭
 ୩. ୮

๔. ไวยากรณ์แห่งวิราคะมี ๘ อย่าง ไวยากรณ์นั้น หมายถึงคำ
เช่นไร ?

ก. คำแทน	ข. คำถาม
ค. คำตอบ	ง. คำอ่าน

๕. ความหน่ายในสังขาร เป็นเหตุให้อะไรเกิดขึ้น ?

ก. ความหลุดพ้น	ข. ความสงบ
ค. ความสันโดษ	ง. ความสิ้นกำหนด

๖. ความเมาในคำว่า มทนินมทนโน หมายถึงเมาอะไร ?

ก. ยาบ้า	ข. การพนัน
ค. สุรา	ง. กีเลส

๗. คำว่า ตัณหา มีความหมายตรงกับข้อใด ?

ก. ความอาลัย	ข. ความดับ
ค. ความเมา	ง. ความทะยานอยาก

๘. นิโรธ ความดับ หมายถึงอะไรดับ ?

ก. ตัณหา	ข. จิต
ค. ชีวิต	ง. ไฟ

๙. วัฏฏะ ๓ หมายถึงข้อใด ?

ก. โลภโกธหลง	ข. กีเลสกรรมวิบาก
ค. ตัณหามานะทิฏฐิ	ง. ถูกทุกข้อ

๑๐. ข้อใด มีความหมายตรงกับคำว่า อาลัย ?

ก. ความสูญเสีย	ข. ความติดใจ
ค. ความเศร้าโศก	ง. ความผิดหวัง

๑๑. อาลัย หมายถึงความห่วงใยในเรื่องใด ?

ก. รูปสวय	ข. เสียงไพเราะ
ค. กลิ่นหอม	ง. ถูกทุกข้อ

๑๒. เพราะสิ้นกำหนด จิตย่อมหลุดพ้นจากอะไร ?

ก. อาสวะ	ข. ตัณหา
ค. ราคะ	ง. นิวรณ์

๓. วิมุตติ ความหลุดพ้น

วิมุตติ คือ ความหลุดพ้น หมายถึง หลุดพ้นจากอาสวะ
ทั้งหลาย จิตเป็นผู้หลุดพ้น

อุทเทส

๑. วิราคา วิมูจติ.

เพราะสิ้นกำหนด ย่อมหลุดพ้น.

๒. กามาสวาปี จิตตํ วิมูจจิตถ ภวาสวาปี จิตตํ วิมูจจิตถ
อวิชชาสวาปี จิตตํ วิมูจจิตถ.

จิตหลุดพ้นแล้ว แม้จากอาสวะเนื่องด้วยกาม จิตหลุด
พ้นแล้ว แม้จากอาสวะเนื่องด้วยภพ จิตหลุดพ้นแล้ว แม้จาก
อาสวะเนื่องด้วยอวิชชา.

๓. วิมุตตสมิ วิมุตตมิติ ญาณํ โหติ.

เมื่อหลุดพ้นแล้ว ญาณว่าหลุดพ้นแล้ว ย่อมมี.

คำศัพท์สำคัญ :

เมื่อ "สิ้นกำหนด" จิตย่อมหลุดพ้นจาก "อาสวะ ๓"

๑. อาสวะ = เมรย์/กิเลส มี ๓ ประการ คือ

๑) กามาสวะ : อาสวะคือกาม

๒) ภวาสวะ : อาสวะคือภพ

๓) อวิชชาสวะ : อาสวะคืออวิชชา

๒. วิมุตติ

อริยมรรค = กิจแห่งจิต (เป็นเบื้องต้น)

อริยผล/วิมุตติญาณทัสนะ = ความรู้เห็นว่าจิตหลุดพ้น
แล้วจากอาสวะ

วิมุตติ ๒ ปฏิปทาแห่งพระอรหันต์ผู้สำเร็จอริยมรรค

๑) เจโตวิมุตติ ด้วยการบำเพ็ญ สมถภาวนาและ
วิปัสสนา โดยลำดับ

๒) ปัญญาวิมุตติ ด้วยการบำเพ็ญ วิปัสสนาภาวนา
อย่างเดียว

วิมุตติ ๕ มีดังนี้

๑) ตทกวิมุตติ : ระงับอกุศลจิตได้เป็นคราวๆ

๒) วิกขมณวิมุตติ : ระงับกิเลสกามและอกุศลกรรม

ด้วยกำลังฌาน

วิมุตติ ข้อ ๑, ๒ จัดเป็นโลกียวิมุตติ

๓) สมุจเฉทวิมุตติ : ระงับกิเลสด้วยอริยมรรค

๔) ปฏิปัสสทธิวิมุตติ : ระงับกิเลสด้วยอริยผล

๕) นิสสรณวิมุตติ : ความหลุดพ้นด้วยออกไปเสีย

= พระนิพพาน

วิมุตติ ข้อ ๓, ๔, ๕ จัดเป็นโลกุตตรวิมุตติ

๑. ความหลุดพ้นด้วยอำนาจแห่งใจ เป็นวิมุตติใด ?

- ก. เจโตวิมุตติ ข. ปัญญาวิมุตติ
ค. สมุจเฉทวิมุตติ ง. นิสสรณวิมุตติ

๒. วิมุตติ ความหลุดพ้น หมายถึงหลุดพ้นจากอะไร ?

- ก. อาสวะ ข. ตัณหา
ค. อุปาทาน ง. มิงฉาทิฏฐิ

๓. ความหลุดพ้นด้วยอำนาจแห่งปัญญา เป็นวิมุตติใด ?

- ก. เจโตวิมุตติ ข. ปัญญาวิมุตติ
ค. สมุจเฉทวิมุตติ ง. นิสสรณวิมุตติ

๔. ความหลุดพ้นด้วยอำนาจพิจารณาไตรลักษณ์ จัดเป็นวิมุตติใด ?

- ก. เจโตวิมุตติ ข. ปัญญาวิมุตติ
ค. ตัทธังควิมุตติ ง. วิกขัมภณวิมุตติ

๕. วิมุตติใด จัดเป็นโลกิยะ ?

- ก. ตัทธังควิมุตติ ข. สมุจเฉทวิมุตติ
ค. ปฏิปัสสัทธิวิมุตติ ง. นิสสรณวิมุตติ

๖. วิกขัมภณวิมุตติ เป็นความหลุดพ้นด้วยอำนาจอะไร ?

- ก. ฌาน ข. ญาณ
ค. สัทธา ง. ปัญญา

๗. ผู้ปฏิบัติธรรมหลุดพ้นชั่วคราวด้วยอำนาจกำลังฌาน จัดเป็นวิมุตติใด ?

- ก. ตัทธังควิมุตติ ข. วิกขัมภณวิมุตติ
ค. สมุจเฉทวิมุตติ ง. นิสสรณวิมุตติ

๘. ความหลุดพ้นจากกิเลสด้วยอริยมรรค จัดเป็นวิมุตติใด ?

- ก. ตัทธังควิมุตติ ข. วิกขัมภณวิมุตติ
ค. สมุจเฉทวิมุตติ ง. นิสสรณวิมุตติ

๙. ความหลุดพ้นด้วยข่มไว้นั้น หมายถึงข่มอะไร ?

- ก. ตัณหา ข. ราคะ
ค. นิวรณ์ ง. อุปาทาน

๑๐. ความหลุดพ้นด้วยสงบราบ เป็นวิมุตติใด ?

- ก. เจโตวิมุตติ ข. ปัญญาวิมุตติ
ค. ปฏิปัสสัทธิวิมุตติ ง. นิสสรณวิมุตติ

๑๑. วิมุตติใด จัดเป็นโลกุตตระ ?

- ก. สมุจเฉทวิมุตติ ข. ปฏิปัสสัทธิวิมุตติ
ค. นิสสรณวิมุตติ ง. ถูกทุกข้อ

๔. วิสุทธิ ความหมดจด

วิสุทธิ คือ ความหมดจดแห่งจิต เพราะเมื่อจิตหมดจดจากกิเลสกำหนัดหรืออาสวะได้แล้ว ย่อมหลุดพ้นจากความเศร้าหมอง ผ่องแผ้ว ดุจผ้าที่ฟอกแล้ว ย่อมหมดจดจากมลทินขาวผ่องฉะนั้น ความหมดจดนี้ย่อมเกิดได้ด้วยปัญญา.

อุทเทสที่ ๑ : ปณฺญา ย ปริสุชฺชติ.

ย่อมหมดจดด้วยปัญญา

อุทเทสที่ ๒ : เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา.

นั่น (คือนิพพาน) เป็นทางแห่งวิสุทธิ.

คำศัพท์สำคัญ :

๑. ความหมดจด เพราะพิจารณาเห็นด้วยปัญญา = ญาณ

ญาณ ๙ พิจารณาเห็นด้วยปัญญาว่า

- ๑) อุทยัพพญาณ : สังขารไม่เที่ยง (เพ่งความเกิด-ดับ)
- ๒) ภังคญาณ : เห็นความแปรไปความดับไปชั่วขณะ
- ๓) อาทีนวญาณ : เห็นสังขารว่าเป็นทุกข์
- ๔) ภัยตูปฏฐานญาณ : เห็นสังขารโดยปรากฏเป็นของน่ากลัว

๕) นิพพิทาญาณ : เกิดความเบื่อหน่าย

๖) มุจจิตกัมยตาญาณ : เป็นปฏิบัติพาเครื่องดำเนินถึงภาวะที่จะปลดอุปาทานเสีย

๗) ปฏิสังขานุปัสสนาญาณ : พิจารณาหาอุบาย

๒. **อามิส** = กามคุณ ๕ (รูป รส กลิ่น เสียง โผฏฐัพพะ) ที่
นำปรรตนา นำใคร นำชอบใจ)

โยคะ ๔ = ธรรมอันประกอบสัตว์ไว้ : กาม ฌาณ ทิฏฐิ
อริยสัจ ๔ ย่อมกตสัตว์ให้จมอยู่ในวัฏฏะ

พระนิพพาน เป็นธรรมอันเกษมจากโยคะทั้ง ๔

๔. ปลงภาระอันหนักเสียแล้ว ไม่ถือเอาภาระอื่น

ถอนตัณหากับทั้งมูลรากเสียแล้ว ปราศจากตัณหา เป็นผู้ดับสนิทแล้ว

๕. เข้าไปตั้งกายคตาสติ สังวรในบ่อเกิดแห่งผัสสะ ๖ มีจิตตั้งมั่นติดต่อกัน

สรุป :

จิตที่เคยกำหนดในในอารมณ์อันยั่ววน ความกำหนดมัวเมาในอารมณ์อันกระทำทำให้เมา ภายหลังมาหน่ายโดย "โยนิโสมนสิการ" แล้ว ย่อมสิ้นกำหนดหลุดพ้น ย่อมถึงความหมดจด ผ่องใสย่อมสงบ ย่อมเป็นเช่นจรมกจิต ดับสนิทในอวสาน

นิพพิทา วิราคะ วิสุทธิ สันติ และนิพพาน เป็นธรรมเนื่องถึงกัน ด้วยประการฉะนี้

ความสิ้นตัณหา ท่านเรียกว่า นิพพาน ดังพระบาลีที่ว่า

ตณฺหยา วิปฺพาเนน นิพฺพานํ อิติ วุจฺจติ

เพราะละตัณหาได้ขาด ท่านจึงเรียกว่านิพพาน

(นี่เฉพาะอนุปาติเสสนิพพาน)

๑. ข้อใด กล่าวความหมาย สอุปาทิเสสนิพพานได้ถูกต้อง ?

ก. กิเลสดับ	ข. ชีวิตดับ
ค. กิเลสดับชีวิตอยู่	ง. กิเลสอยู่ชีวิตดับ

๒. ข้อใด กล่าวความหมาย อนุปาติเสสนิพพานได้ถูกต้อง ?

ก. สิ้นชีวิต	ข. สิ้นกิเลส
ค. สิ้นกิเลสชีพไม่สิ้น	ง. สิ้นกิเลสสิ้นชีพ

๓. อาการดับแห่งอนุปาติเสสนิพพาน เปรียบได้กับอะไร ?

ก. ไฟสิ้นเชื้อ	ข. ไฟไหม้ฟาง
ค. เชื้อไฟ	ง. ค้อนไฟ

๔. ข้อใด กล่าวความหมายพระนิพพานได้ถูกต้องที่สุด ?

ก. ดับโลก	ข. ดับหลง
ค. ดับโกรธ	ง. ดับกิเลส

๕. พระพุทธดำรัสว่า “ภิกษุเธอจงวิตเรื่อนี้” เรื่อในที่นี้หมายถึงอะไร ?

ก. วัตถุ	ข. สัตว์
ค. อัตภาพ	ง. กิเลส

๖. พระพุทธดำรัสตรัสให้วิตเรื่อนั้น เพื่อให้เบาจากอะไร ?

ก. โลก	ข. หลง
ค. โกรธ	ง. กิเลส

๗. อุปมาว่า ไฟสิ้นเชื้อแล้วย่อมดับไปเอง กล่าวถึงเรื่องใด ?

ก. ฌาน	ข. สมาบัติ
ค. นิพพาน	ง. อภิญญา

๘. คำว่า มีลูกศรอันถอนแล้ว เป็นคุณสมบัติของใคร ?

ก. พระโสดาบัน	ข. พระสกทาคามี
ค. พระอนาคามี	ง. พระอรหันต์

๙. วงจรแห่งทุกข์ใด ที่พระนิพพานดับได้เด็ดขาด ?

ก. กรรม	ข. กิเลส
ค. วิบาก	ง. ถูกทุกข้อ

๑๐. นิพพาน มีกี่อย่าง ?

ก. ๒	ข. ๔
ค. ๖	ง. ๘

๑๑. จุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คืออะไร ?

ก. ฌาน	ข. สมาบัติ
ค. นิพพาน	ง. อภิญญา

๒.๒ แนวข้อสอบธรรมศึกษาชั้นเอก

วิชาพุทธานุพุทธประวัติ

ปริณทิต ๑ ชาตีกถา

ชมพูทวีป

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกพระองค์เสด็จอุบัติขึ้นในดินแดนชมพูทวีป ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศพายัพ (ตะวันตกเฉียงเหนือ) ของประเทศไทย

ชมพูทวีป หมายถึง ดินแดนหรือแผ่นดินที่กำหนดด้วยไม้หว่า ปัจจุบันได้แก่ ประเทศอินเดีย เนปาล ภูฏาน บังคลาเทศ ปากีสถาน และอัฟกานิสถานบางส่วน

ความเห็น ๒ อย่าง

ประชาชนในชมพูทวีปส่วนมากนับถือศาสนาพราหมณ์เป็นหลัก ยึดถือวรรณะอย่างแรงกล้า และมีความเห็นแตกต่างกันออกไปตามความเชื่อของแต่ละคน แต่พอสรุปได้ ๒ อย่าง คือ

๑. สัสสตทิกฏฐิ เห็นว่าตายแล้วเกิด
๒. อุจเจททิกฏฐิ เห็นว่าตายแล้วสูญ

บุพพนมิต ๕ ประการ ได้ปรากฏแก่ท้าวสันตสิทธเทวราช คือ

๑. ทิพยบุพผาที่ประดับพระวรกายเหี้ยวแห่ง
๒. ทิพยภูษาที่ทรงเส้าหมอง
๓. พระเสโทไหลออกจากพระกัจฉะ
๔. พระสร้อยกายมีอาการปรากฏชรา
๕. พระทัยกระสับกระส่ายเป็นทุกข์เบื่อหน่ายเทวโลก

มหาวีโลกนะ คือ การตรวจดูอันยิ่งใหญ่ มี ๕ ประการ ได้แก่

๑. กาล คือ อายุของมนุษย์จะต้องอยู่ในระหว่าง ๑๐๐ ถึง ๑๐๐,๐๐๐ ปี
๒. ทวีป คือ จะอุบัติเฉพาะในชมพูทวีปเท่านั้น
๓. ประเทศ คือ จะอุบัติเฉพาะในมัธยมประเทศเท่านั้น
๔. สกุล คือ จะอุบัติเฉพาะในสกุลกษัตริย์หรือสกุลพราหมณ์เท่านั้น
๕. มารดา คือ มารดาและกำหนดอายุของมารดา มารดาจะต้องมีสี่ ๕

บริสุทธิโมเลในบุรุษ ไม่เป็นนักดื่มสุรา ได้บำเพ็ญบารมีมาตลอดแสนกัป

เสด็จจุติลงสู่พระครรภ์

พระบรมโพธิสัตว์ครั้งทรงพิจารณาหาวิโลกนะ ๕ ประการบริบูรณ์แล้ว จึงทรงรับคำอาราธนาของเหล่าเทวดาและท้าวมหาพรหม เสด็จจุติจากทิพยสถานลงสู่พระครรภ์ของพระนางสิริมหามายาพระอัครมเหสีของพระเจ้าสุทโธทนะ ผู้ครองเมืองกบิลพัสดุ์ในวันเพ็ญเดือน ๘ ปีระกา ก่อนพุทธศักราช ๘๐ ปี

พระมารดาทรงพระสุบิน

พระนางสิริมหามายา ทรงพระสุบินมีพญาช้างเผือกเชือกหนึ่งชูงวงถือดอกบัวขาว อบอวลด้วยกลิ่นหอมไปทั่วบริเวณ ได้ทำประทักษิณพระนาง ๓ รอบ แล้วปรากฏเป็นเหมือนเข้าไปสู่พระอุทรเบื้องขวาของพระองค์

เปล่งอาสภิวาจา

เสด็จก้าวพระบาทไปได้ ๗ ก้าว ทรงเปล่งพระสุรเสียงไพเราะก้องกังวานดุจเสียงท้าวมหาพรหมว่า “เราเป็นผู้เลิศในโลก เราเป็นผู้ประเสริฐที่สุดในโลก เราเป็นผู้เจริญที่สุดในโลก ชาตินี้เป็นชาติสุดท้ายภพใหม่ไม่มีอีกแล้ว”

สหชาติ ๗ ประการ

ในวันที่พระโพธิสัตว์ประสูตินั้น มีบุคคลและสิ่งซึ่งเกิดขึ้นร่วมวันเดือนปีเดียวกับพระองค์ เรียกว่า สหชาติมี ๗ ประการ คือ

๑. พระนางพิมพา มารดาพระราहुล
 ๒. พระอานนท์ พุทธอุปัฏฐาก
 ๓. กาฬุทายี อำมาตย์ที่ไปกราบทูลให้เสด็จกลับเมืองกบิลพัสดุ์
 ๔. ฉันทะ องค์กรักผู้ตามเสด็จขณะออกผนวช
 ๕. กัณฐกะ ม้าที่ทรงในวันเสด็จออกผนวช
 ๖. มหาโพธิ์ ต้นไม้เป็นที่ตรัสรู้
 ๗. ขุมทรัพย์ ๔ ทิศ คือ สังขะ เอละ อุปละ ปุณทริกะ
- ประสูติได้ ๗ วัน** พระนางสิริมหามายาเสด็จทิวงคต

ประสูติได้ ๗ ปี พระเจ้าสุทโธทนะทรงให้ชุดสระโบกขรณี

๓ สระ ทรงส่งไปศึกษาศิลปวิทยาที่สำนักของครูวิศวามิตร

ประสูติได้ ๑๖ ปี พระเจ้าสุทโธทนะทรงสร้างปราสาท ๓

หลัง คือ ๑. รมยปราสาท ๒. สุรมยปราสาท ๓. สุขปราสาท

ทรงอภิเษกสมรสกับพระนางยโสธราหรือพิมพา

๑. พระโพธิสัตว์บำเพ็ญบารมีครบ ๓๐ ทศ ในสมัย

เสวยพระชาติใด ?

ก. มหาชนก

ข. วิฑูรบัณฑิต

ค. มโหสถ

ง. เวสสันดร

๒. ชมพูทวีป ตั้งอยู่ทางทิศใดของประเทศไทย ?

ก. บุรพา

ข. อาคเนย์

ค. ทักษิณ

ง. พายัพ

๓. พระเจ้าสุทโธทนะ ทรงอภิเษกสมรสกับสตรีพระนางใด ?

ก. พระนางสิริมหามายา

ข. พระนางปมิตา

ค. พระนางอมิตา

ง. พระนางยโสธรา

๔. พระมารดาของพระโพธิสัตว์ ทรงสุบินนิมิตเห็นอะไร ?

ก. ช้างเผือก

ข. ม้าอาชาไนย

ค. โคอุสภะ

ง. จามรี

๕. พระนางสิริมหามายาประสูติพระโอรส ภายใต้อันไม้ใด ?

ก. ต้นโพธิ์

ข. ต้นสาละ

ค. ต้นไทร

ง. ต้นจิก

๖. พระโพธิสัตว์ ประสูติภายใต้อันไม้ใด ?

ก. ต้นโพธิ์

ข. ต้นไทร

ค. ต้นสาละ

ง. ต้นจิก

๗. พระโพธิสัตว์ครั้งประสูติจากพระครรภ์แล้ว ทรงเปล่ง

วาจาใด ?

ก. อาสภิวาจา

ข. สันทวาจา

ค. ปิยวาจา

ง. มธุรวาจา

๘. สัตว์มงคลใด เกิดพร้อมกันกับพระโพธิสัตว์ประสูติ ?

ก. ช้างนาฬาคีรี

ข. โคอุสภะ

ค. ช้างปรีเลยยกะ

ง. ม้ากัณฐกะ

๙. สัตว์ที่เป็นสหชาติกับพระโพธิสัตว์ ตรงกับข้อใด ?

ก. ช้างคิริเมขล์

ข. ช้างนาฬาคีรี

ค. ม้ากัณฐกะ

ง. ม้าอัสวเมศ

๑๐. เมื่อประสูติได้ ๕ วัน พระโพธิสัตว์ได้รับการขนานพระ

นามว่าอย่างไร ?

ก. สิทธิตถะ

ข. โกลิตตะ

ค. อุปติสสะ

ง. กัสสปะ

๑๑. พระโพธิสัตว์ได้รับการขนานพระนามว่าอะไร ?

ก. สิทธิตถะ

ข. ฉันทะ

ค. กาฬทายี

ง. อานนท์

๑๒. “ผู้มีความต้องการสำเร็จ ” มีความหมายตรงกับข้อใด ?

ก. สิทธิตถะ

ข. กกุสันธะ

ค. โกนาคมนะ

ง. กัสสปะ

๑๓. พรหมณเฑาะว์ ทำนายว่าเจ้าชายสิทธิตถะจะต้องออก

ผนวชนั่นอน ?

ก. รามพรหมณเฑาะว์

ข. ลักษณะพรหมณเฑาะว์

ค. ยัญญพรหมณเฑาะว์

ง. โภณทัญญพรหมณเฑาะว์

๑๔. พระมารดาทิวกคต เมื่อพระโพธิสัตว์ประสูติได้กี่วัน?

ก. ๓ วัน

ข. ๕ วัน

ค. ๗ วัน

ง. ๙ วัน

๑๕. สตรีพระนางใดผู้เป็นพระน้านางเลี้ยงดูเจ้าชาย

สิทธิตถะ ?

ก. พระนางสิริมหามายา

ข. พระนางปชบาดี

ค. พระนางอมิตา

ง. พระนางยโสธรา

๑๖. พระเวสสันดรครั้งทิวกคตแล้วได้ไปเกิดในสวรรค์

ชั้นใด ?

ก. ชั้นดาวดึงส์

ข. ชั้นยามา

ค. ชั้นดุสิต

ง. ชั้นนิมมานรดี

๑๗. สิทธิธรรมาชกุมาร ทรงอภิเษกสมรสกับพระนางใด ?

ก. กิสาโคตมี

ข. พิมพา

ค. รูปนันทา

ง. โรหิณี

๑๘. เจ้าชายสิทธัตถะทรงอภิเษกสมรสกับพระนางยโสธรา

ขณะมีพระชนมายุกี่ปี ?

ก. ๗ ปี

ข. ๑๖ ปี

ค. ๒๙ ปี

ง. ๓๕ ปี

๑๙. พระนางพิมพาเทวี ประสูติพระโอรสพระนามว่าอะไร ?

ก. ราหุล

ข. อานันทะ

ค. นันทะ

ง. ภัททิยะ

ปริณิเทศที่ ๒ บรรพชา

เทวทูต ๔

เจ้าชายสิทธัตถะ ได้เสด็จประพาสอุทยาน ทอดพระเนตร เห็นคนแก่ คนเจ็บ คนตาย และสมณะ พระองค์มีพระทัย น้อมไปในการบรรพชาเป็นอย่างยิ่ง

พระนางยโสธราประสูติพระโอรส

เจ้าชายสิทธัตถะทรงทราบจึงตรัสอุทานว่า **ราหุลัง ชาตัง พันธะนัง ชาตัง บ่วงเกิดขึ้นแล้ว เครื่องพันธนาการเกิดขึ้น แล้ว** พระกุมารจึงได้พระนามว่า **ราหุล**

พระมหาบุรุษเสด็จบรรพชา

เสด็จถึงริมฝั่งแม่น้ำอนโมา ลงจากม้ากัณฐกะ ประทับนั่ง บนหาดทราย ทรงเปลื้องอาภรณ์เครื่องทรงกษัตริย์ให้แก่ นาย ฉันทะ ทรงถือพระขรรค์ด้วยพระหัตถ์ขวาตัดพระโมลีแล้ว โยนไปในอากาศทรงอธิษฐานว่า “ถ้าหากว่าเราจักได้ตรัสรู้ พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้วไซ้ ขอพระโมลีอย่าได้ตกลงมาสู่พื้นดิน” เสด็จออกผนวชเมื่อพระชนมายุ ๒๙ พรรษา

บริวาร ๘

หมู่การพรหมได้นำบริวาร ๘ อย่างมาถวาย คือ สังฆาฏิ จีวร สบง รัตประคต บาตร มีด เข็มและที่กรองน้ำ พระมหาบุรุษทรงครองผ้ากาสาแล้วทรงอธิษฐานเพศเป็น บรรพชิต ส่วนเครื่องทรงนั้นทรงมอบให้แก่หมู่การพรหม อัญเชิญไปบรรจุไว้ในกุสเจดีย์ ที่พรหมโลก

ศึกษากับ ๒ ดาบส

๑. ศึกษาในสำนักอาจารย์อาฬารดาบส กาลามโคตร ทรง สำเร็จสมบัติ ๗

๒. ศึกษาต่อกับอาจารย์อุททกดาบส รัมมบุตร ทรงสำเร็จ สมบัติ ๘

บำเพ็ญทุกรกิริยา

วิธีการทรมานกายให้ลำบาก เป็นกิริยาที่ใคร ๆ จะทำได้ เรียกว่า ทุกรกิริยา มี ๓ วาระ คือ

๑. กตพระทนต์ด้วยพระทนต์ กตพระตาลูด้วยพระชีวหา (เอาลิ้นดันเพดาน)

๒. กลืนลมอัสสาสะปัสสาสะ (ลมหายใจเข้าออก)

๓. อดพระกระยาหารโดยเสวยแต่น้อย จนพระวรกาย เหี่ยวแห้งเหลือแต่หนังหุ้มกระดูก

นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาส

นางได้น้อมถวายข้าวมธุปายาสพร้อมด้วยถาดทองคำ พระมหาบุรุษทรงถือถาดข้าวมธุปายาสมุ่งไปสู่แม่น้ำเนรัญชรา ประทับนั่งทรงปั้นข้าวมธุปายาสได้ ๔๙ ปั้น ถือถาดทองคำไปลอยที่แม่น้ำ อธิษฐานว่า “หากจะได้บรรลुพระ สัมมาสัมโพธิญาณแล้ว ขอให้ถาดทองคำนี้จงลอยทวน กระแสน้ำ” ขณะนั้นได้เกิดปาฏิหาริย์ขึ้นเป็นที่อัศจรรย์ กล่าวคือ ถาดทองคำได้ลอยทวนกระแสน้ำขึ้นไปถึง ๘๐ ศอก แล้วพลันจมลงไปในน้ำ

โสถถียพราหมณ์ถวายหญ้าคา ๘ กำ

ทรงรับหญ้าคา ๘ กำจากโสถถียพราหมณ์ ปูลาดหญ้าคา ทำเป็นรัตนบัลลังก์ใต้โคนต้นพระศรีมหาโพธิ์ ชื่อว่า **ต้น อัสสัถถพฤกษ์**

พระพิชิตมาร

ทรงเอาชนะพญาวีสสวดีมาร ผู้ใจบาป ด้วยบารมี ๑๐ ประการ จนพญามารและเสนามารพ่ายแพ้กลับไปในที่มืด แล้วทรงบำเพ็ญเพียรต่อไป

ตรัสรู้ธรรม

พระมหาบุรุษได้ตรัสรู้พระสัพพัญญุตญาณ ตามลำดับ ดังนี้

๑. ปฐมยาม ทรงบรรลุพุพเพนิวาसानุสสติญาณ คือ ระลึกชาติหลังของพระองค์ได้

สัปดาห์ที่ ๑ ประทับใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ทรงพิจารณา
ปฏิจจสมุปบาท

สัปดาห์ที่ ๒ ประทับอนิมิสเจดีย์ ทอดพระเนตรเพ่งดูรัตน
บัลลังก์ที่ประทับตรัสรู้

สัปดาห์ที่ ๓ ประทับรัตนจกกรมเจดีย์ เสด็จจกกรม

สัปดาห์ที่ ๔ ประทับรัตนขรรเจดีย์ ทรงพิจารณาพระ
อภิธรรมปิฎก

สัปดาห์ที่ ๕ ประทับใต้ต้นอชปาลนิโครธ ผจญธิดามาร
ทั้ง ๓ คือนางตันทา นางราคา และนางอรดี

สัปดาห์ที่ ๖ ประทับใต้ต้นมุจลินท์ หรือต้นจิก พญานาค
มุจลินท์แผ่พังพาน ๗ รอบ ปกคลุมเหนือพระเศียรเพื่อมิให้
ลมและฝนตกใส่พระวรกายได้

สัปดาห์ที่ ๗ ประทับใต้ต้นราชายตนะ หรือต้นเกด พ้อคำ
๒ คนคือ ตปุสสะ และภัลลิกะ น้อมถวายข้าวสัตตุงและ
สัตตูก้อน

เปรียบบุคคลเหมือนดอกบัว ๔ เหล่า

๑. อุคฆฏิตัญญู บุคคลผู้มีปัญญาดี และมีกิเลสเบาบาง
สามารถรู้ได้เร็วพลันเหมือนดอกบัวที่ขึ้นพ้นจากน้ำแล้ว พอ
ต้องแสงอาทิตย์ก็แบ่งบานในทันที

๒. วิปจิตัญญู บุคคลผู้มีปัญญาปานกลาง เมื่อได้ฟังซ้ำ
อีกครั้งหนึ่ง ก็สามารถบรรลุธรรมได้ เหมือนดอกบัวที่ขึ้น
เสมอน้ำ และจกบานในวันพรุ่งนี้

๓. เนยยะ บุคคลผู้มีปัญญาน้อย เมื่อได้ฟังบ่อย ๆ
พยายามทำความเข้าใจโดยไม่ขาดตอน ก็สามารถบรรลุธรรม
ได้ เหมือนดอกบัวที่อยูใต้น้ำมีโอกาสที่จะบานในวันต่อ ๆ ไป

๔. ปทปรมะ บุคคลผู้ต้อปัญญา ยากที่จะสั่งสอนได้ แม้
ได้ฟังธรรมก็จักเป็นอุปนิสัยปัจจัยในภพต่อไป เหมือนดอกบัว
ที่เพิ่งงอกขึ้นใหม่อยู่ใต้น้ำย่อมเป็นอาหารของปลาและเต่า
ฉะนั้น

ปฐมเทศนา

วันอาสาฬหบูชา ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ พระพุทธองค์ตรัส
เรียกปัญจวัคคีย์มาพร้อมกันแล้วทรงแสดงธรรมเทศนาชื่อ
“ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร” โดยลำดับ

ตอนที่ ๑ ทรงแสดงทางสุดโต่ง ๒ สาย ที่บรรพชิตไม่ควร
ดำเนิน

ตอนที่ ๒ ทรงแสดงมัชฌิมาปฏิปทา คือ ทางสายกลาง
มรรคมืองค์ ๘ ที่บรรพชิตควรดำเนิน

ตอนที่ ๓ ทรงแสดงอริยสัจ ๔

อัญญาโกณฑัญญะบรรลุธรรม

หลังจากจบพระธรรมเทศนา ธรรมจักขุ คือ ดวงตาเห็น
ธรรมได้เกิดแก่ท่านโกณฑัญญะ

๑. ใครทูลอาราธนาให้แสดงธรรมโปรดเวไนยสัตว์ ?

ก. ฆฏิการพรหม	ข. สหัมบดีพรหม
ค. มหาพรหม	ง. ปชาบดีพรหม

๒. บุคคลกลุ่มใด ที่พระพุทธเจ้าเสด็จไปแสดงธรรมโปรด
เป็นครั้งแรก ?

ก. ปัญจวัคคีย์	ข. ยสะและสหาย
ค. ภัททวัคคีย์	ง. ขมิณ ๓ พี่น้อง

๓. เหตุการณ์ใด เกิดที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ?

ก. ประสูติ	ข. ตรัสรู้
ค. แสดงปฐมเทศนา	ง. ปรินิพพาน

๔. การแสดงธรรมครั้งแรกของพระพุทธเจ้า เรียกว่าอะไร ?

ก. ปฐมเทศนา	ข. ทุตติยเทศนา
ค. ตติยเทศนา	ง. จตุตถเทศนา

๕. บุคคลกลุ่มใด ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ก่อนใครอื่น ?

ก. พาณิข ๒ พี่น้อง	ข. ปัญจวัคคีย์
ค. ภัททวัคคีย์	ง. ยสะและสหาย

๖. ในปัญจวัคคีย์ ใครได้ดวงตาเห็นธรรม เป็นท่านแรก ?

ก. โกณฑัญญะ	ข. วัปปะ
ค. ภัททิยะ	ง. มหานามะ

๗. ผู้ใด ได้ดวงตาเห็นธรรมหลังฟังปฐมเทศนาจบลง ?

- ก. โกณฑัญญะ ข. วัปปะ
ค. ภัททิยะ ง. มหานามะ

ปริเฉทที่ ๔ ประกาศศาสนา

โกณฑัญญะขออุปสมบท

ทรงประทานการอุปสมบทแก่ท่านโกณฑัญญะ ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา พระอัญญาโกณฑัญญะเป็นภิกษุองค์แรกที่อุปสมบทด้วยวิธีนี้ และได้ชื่อว่าเป็นพระสงฆ์องค์แรกในพระพุทธศาสนาอีกด้วย พระรัตนตรัยเกิดขึ้นครบครั้งแรกในวันอาสาฬหบูชา ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘

ทรงแสดงอนัตตลักขณสูตร

ในวันแรม ๕ ค่ำ เดือน ๘ ทรงแสดงอนัตตลักขณสูตรแก่พระปัญจวัคคีย์ ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ คราวนั้นมีพระอรหันต์เกิดขึ้นในโลก ๖ องค์ พระองค์ได้เสด็จจำพรรษา ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เป็นพรรษาแรก

ยสกุลบุตร

ท่านยสะบ่นว่า “ที่นี่วุ่นวายหนอ ที่นี่ขัดข้องหนอ” พระองค์ทรงแสดงอนุปพุทฺธิกาและสามกัถาสิกธรรมคือ อริยสัจ ๔ ให้ฟัง เมื่อจบพระธรรมเทศนา ท่านยสะได้ดวงตาเห็นธรรมเป็นพระโสดาบัน

ปฐมอุบาสก

เศรษฐีผู้เป็นบิดาของพระยสะ ประกาศตนเป็นอุบาสกขอถึงพระรัตนตรัยคือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ว่าเป็นสรณะตลอดชีวิต เป็นอุบาสกคนแรกที่ขอถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะในโลก เรียกว่า เตวาจิกอุบาสก

ยสะทูลขอบวช

ทรงอนุญาตด้วยพระดำรัสว่า "เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เถิด" ไม่มีคำว่า "เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด" เพราะว่ายสะได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ถึงที่สุดแห่งทุกข์แล้ว

ปฐมอุบาสิกา

มารดาและภริยาเก่าของพระยสะ เป็นอุบาสิกาคู่แรกในโลกที่ขอถึงพระรัตนตรัย เรียกว่า เตวาจิกอุบาสิกา

เพื่อนพระยสะ ๕๔ คนออกบวช

บุตรเศรษฐีชาวเมืองพาราณสี ๔ คือ วิมลละ สุพาหุ ปุณณชิ และควัมปติ และสหายของพระยสะ ๕๐ คน ออกบวชและบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ รวมพระอรหันต์เกิดขึ้นในโลก ๖๑ องค์

พระสงฆ์ให้กุลบุตรบรรพชาอุปสมบท

พระองค์ทรงอนุญาตให้อุปสมบทด้วยไตรสรณคมน์เป็นครั้งแรกอย่างนี้ ตั้งแต่นั้นมาการอุปสมบทมี ๒ วิธี คือ

๑. เอหิภิกขุอุปสัมปทา พระพุทธองค์ทรงบวชให้เอง
๒. ติสรณคณุปสัมปทา พระสาวกบวชให้

โปรดชฎิล ๓ พี่น้อง

๑. อุรุเวลกัสสปะ มีบริวาร ๕๐๐ คน
๒. นทิกัสสปะ มีบริวาร ๓๐๐ คน
๓. คยาก็สสปะ มีบริวาร ๒๐๐ คน

ทรงแสดงอาทิตตปริยายสูตร จบพระพระธรรมเทศนาภิกษุ ๑,๐๐๓ รูป ได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์

โปรดพระเจ้าพิมพิสาร

พระพุทธองค์ทรงพาภิกษุ ๑,๐๐๓ รูป เสด็จไปเมืองราชคฤห์ ประทับอยู่ที่สวนตาลหนุ่ม ชื่อว่า ลัฏฐิวัน ทรงแสดงอนุปพุทฺธิกาและอริยสัจ ๔ พระเจ้าพิมพิสารพร้อมทั้งบริวาร ๑๑ นหุต ได้ดวงตาเห็นธรรมคือบรรลุธรรมเป็นพระโสดาบัน อีก ๑ นหุต ตั้งอยู่ในไตรสรณคมน์ (๑ นหุต = ๑๐,๐๐๐ คน)

วัดแรกในพระพุทธศาสนา

ทรงถวายวัดเวฬุวันแด่หมู่สงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข พระองค์ทรงรับแล้วเสด็จกลับ วัดเวฬุวันเป็นวัดแรกในพระพุทธศาสนา

ก. อธิปไตยมฤคทายวัน ข. ลัทธิจักรวรรดินิยม
ค. เวฬุวัน ง. เขตวัน

ทรงยกย่องพระเถระทั้งสองอีกว่า

“สาริบุตรเปรียบเหมือนมารดาผู้ให้กำเนิดบุตร โมคคัล
ลานะเปรียบเหมือนผู้บำรุงเลี้ยงทารกที่เกิดแล้ว สาริบุตร
ย่อมแนะนำในโศดาปัตติผล โมคคัลลานะย่อมแนะนำในผล
ชั้นสูงขึ้นไป”

๑. พระเถระใด แสดงธรรมให้อุปติสสปริพาชกได้ดวงตา
เห็นธรรม ?

- ก. พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว
ข. พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว
ค. พระมหากษัตริย์
ง. พระอัฐมรามาธิบดินทร

๒. พระธรรมเสนาบดี เป็นชื่อเรียกของพระเถระใด ?

- ก. พระมหากษัตริย์ ข. พระสารีบุตร
ค. พระอภิลักขิต ง. พระอานนท์

๓. พระสารีบุตร ดับขันธนิพพานที่ใด ?

- ก. นาลันทา ข. คยาสี่สะ
ค. อรุเวลา ง. สารนารถ

๔. พระเถระองค์ใด ที่พระพุทธเจ้าตรัสเปรียบเสมือน
มารดาผู้ให้กำเนิด ?

- ก. พระยสระ ข. พระมหากัสสปะ
ค. พระสารีบุตร ง. พระโมคคัลลานะ

๕. พระเถระใด ที่พระพุทธเจ้าเปรียบเสมือนนางนมผู้เลี้ยงทารก ?

- ก. พระโกณฑัญญะ ข. พระยสะ
ค. พระสารีบุตร ง. พระโมคคัลลานะ

๖. พระมหาโมคคัลลานะ ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้เลิศใน
ด้านใด ?

- ก. มีฤทธิ์มาก ข. มีความเพียรมาก
ค. มีบริวารมาก ง. มีอำนาจมาก

๗. พระโมคคัลลานะ ดับขันธนิพพานที่ใด ?

- ก. นาลันทา ข. คยาสี่สะ
ค. อรเวลา ง. ภาพสีลา

๘. พระสารีบุตร ดับขันธนิพพานในวันเพ็ญเดือนใด ?

- ก. เดือน ๓ ข. เดือน ๖
ค. เดือน ๘ ง. เดือน ๑๒

ประเภทที่ ๒ ศิษย์พราหมณ์พาวรี ๑๖ คน

อชิตมานพ

อชิตมานพได้ทูลถามปัญหา

“โลกคือหมูสัตว์ ถูกอะไรปิดบังไว้ อะไรเป็นเหตุจึงไม่มี ปัญญามองเห็น อะไรเป็นเครื่องฉาบไล่ให้สัตว์โลกติดอยู่ และ อะไรเป็นภัยใหญ่ของสัตว์โลกนั้น ?”

พระพุทธเจ้าทรงวิสัชนาว่า อวิชชา คือความไม่รู้ปิดบังไว้
 ตัณหาและความประมาทปิดกั้นปัญญา ตัณหาคือความอยาก
 ฉาบไล่สัตว์โลกให้ติดอยู่ ทุกข์เป็นภัยใหญ่ของสัตว์โลก ฯ

ติสสเมตเตยฺยมาณพ

ติสสเมตเตยฺยมาณพ ได้ทูลถามปัญหาเป็นคนที่ ๒ ว่า

“ใครที่ถือว่าเป็นผู้สันโดษในโลกนี้?”

พระพุทธเจ้าทรงวิชันว่า ภิกษุผู้ประพติพรมจรรย์
 สำรวมในกามทั้งหลายปราศจากความอยากแล้ว มีสติระลึก
 ได้ทุกเมื่อ พิจารณาเห็นโดยชอบ ดับเครื่องร้อนกระวน
 กระวายได้เสียแล้ว ชื่อว่าผู้สันโดษในโลกนี้ ฯ

ปุ่นณกมาณพ

บุญณกมาณพได้กราบทูลถามปัญหาเป็นคนที่ ๓ ว่า

“มวลมนุษยในโลกนี้ คือ ฤๅษี กษัตริย์ และพราหมณ์
จำนวนมากอาศัยอะไร จึงบงชาญบวงสรวงเทวดา ?”

พระพุทธเจ้าทรงวิชานาว่า เพราะอยากได้ของที่ดีตน
ปรารถนา ที่อาศัยขรา เป็นต้น มาทำให้แปรเปลี่ยน จึงบูชา
ยัณฆวงสรวงเทวดา ฯ

โมฆราชमाणพ

โมฆราชมาณพได้กราบทูลถามปัญหาเป็นคนที่ ๑๕ ว่า

“ข้าพระองค์จะพิจารณาเห็นโลกอย่างไร มัจจุราชจึงจะ
ไม่แลเห็น คือจะตามไม่ทัน ?”

พระพุทธเจ้าทรงวิสัชนาว่า ท่านจงเป็นคนมีสติพิจารณา
เห็นโลกโดยความเป็นของว่างเปล่า ถอนความเห็นที่ว่าตัวของ

เราทุกเมื่อ ท่านจะข้ามพ้นมัจจุราขเสียได้ด้วยอุบายอย่างนี้
เมื่อท่านพิจารณาเห็นโลกอย่างนี้แล มัจจุราขจึงจะไม่แลเห็น
คือตามไม่ทัน ฯ

ปิงคิยมาณพ

ปิงคิยมาณพได้กราบทูลถามปัญหาเป็นคนที่ ๑๖ ว่า

“ข้าพระองค์แก่แล้ว ขออย่าให้ข้าพระองค์หลงพบความ
เสื่อมเสียในระหว่างเลย ขอพระองค์ตรัสบอกกรรมเครื่องละ
ชาติขราในอัฐภาพนี้แก่ข้าพระองค์เถิด ?”

พระพุทธเจ้าทรงวิสัชนาว่า ท่านเห็นว่าชนทั้งหลายผู้
ประมาทแล้วย่อมเดือดร้อน เพราะรูปเป็นเหตุ เพราะฉะนั้น
ท่านจงเป็นคนไม่ประมาท ละความพอใจในรูปเสียจะได้ไม่
เกิดอีก ฯ

๑. ศิษย์ของพราหมณ์พาวรีที่ถูกส่งไปถามปัญหากับ

พระพุทธเจ้า มีกี่คน ?

ก. ๑๓ คน

ข. ๑๔ คน

ค. ๑๕ คน

ง. ๑๖ คน

๒. พราหมณ์พาวรีส่งลูกศิษย์ไปถามปัญหากับพระพุทธเจ้า
ณ สถานที่ใด ?

ก. ปาสาณเจดีย์

ข. บริโศกเจดีย์

ค. ธรรมเจดีย์

ง. ตุมพเจดีย์

๓. มาณพใด เป็นศิษย์ของพราหมณ์พาวรี ?

ก. กัสสปมาณพ

ข. อุปติสสมาณพ

ค. โกลิตมาณพ

ง. อชิตมาณพ

ปริเฉทที่ ๗ ประทานการบวช ด้วยวิธีจตุตถกรรมวาจา

ญัตติจตุตถกรรมวาจา

ญัตติจตุตถกรรมวาจา หมายถึง การอุปสมบทด้วยญัตติ
จตุตถกรรม (กรรมมีญัตติเป็นที่สี่) เป็นวิธีอุปสมบทที่สงฆ์
เป็นผู้กระทำอย่างที่ใช้ในปัจจุบัน

สถานะเดิมพระราธะ

พระราธะ ชื่อเดิมว่า ราธะ บิดาและมารดาไม่ปรากฏชื่อ
เกิดในวาระพระพราหมณ์ ที่เมืองราชคฤห์ แคว้นมคธ

มูลเหตุของการออกบวช

พระสารีบุตรได้บวชให้ราธะด้วยวิธีญัตติจตุตถกรรมวาจา
ซึ่งพระราธะเป็นคนแรกที่บวชด้วยวิธีนี้ ในปัจจุบันนี้
พระภิกษุทุกรูปก็บวชด้วยวิธีนี้

ตำแหน่งเอตทัคคะ

พระพุทธองค์ทรงยกย่องท่านว่า “เป็นเลิศกว่าภิกษุ
ทั้งหลาย ผู้มีปฏิภาณ คือ ความรู้แจ่มแจ้งในพระธรรม
เทศนา”

สถานะเดิมพระปุลณมณฺฑานีบุตร

พระปุลณมณฺฑานีบุตร ชื่อเดิมว่า ปุลณะ บิดาไม่ปรากฏ
ชื่อ มารดาชื่อว่า นางมณฺฑานี เกิดในวาระพระพราหมณ์ ที่
หมู่บ้านโพนวัดฤ ใกล้เมืองกบิลพัสดุ์ มารดาของท่านเป็น
น้องสาวของพระอัญญาโกณฑัญญะ

มูลเหตุของการออกบวช

พระปุลณมณฺฑานีบุตรบวชในพระพุทธศาสนา โดยการ
ชักชวนของพระอัญญาโกณฑัญญะซึ่งเป็นหลวงลุง มีหลวงลุง
เป็นพระอุปัชฌาย์ เมื่อปฏิบัติตามคำสอนของพระอุปัชฌาย์
ไม่นาน ก็ได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์

ตำแหน่งเอตทัคคะ

พระปุลณมณฺฑานีบุตร มีวาทีในการแสดงธรรมอันลึกซึ้ง
ด้วยอุปมาอุปมัย และดำรงมั่นอยู่ในกถาวัตถุ ๑๐ ประการ
เพราะฉะนั้นพระพุทธองค์ทรงยกย่องท่านว่า “เป็นเลิศกว่า
ภิกษุทั้งหลาย ผู้เป็นพระธรรมกถึก”

๑. พระพุทธเจ้า ทรงสรรเสริญพระราธะว่าเป็นบุคคลตรงกับข้อใด ?

ก. ว่าง่าย

ข. เลี้ยงง่าย

ค. ขยัน

ง. มีปัญญา

๒. คุณธรรมใด ของพระราชาที่พระพุทธเจ้าตรัสให้ถือเอา

เป็นแบบอย่าง ?

- ก. เป็นผู้ว่าง่าย ข. มีความซื่อสัตย์
ค. มีความเพียร ง. มีความสันโดษ

๓. พระปณณมานันตานุตร ได้รับยกย่องว่าเป็นผู้เลิศในด้านใด ?

- ก. ทรงวินัย ข. บวชด้วยศรัทธา
ค. แสดงธรรม ง. มีลาภ

๔. พระเถระใด ได้รับการยกย่องว่าเป็นยอดพระธรรมกถึก ?

- ก. พระมหากัจจายนะ ข. พระอุบาลี
ง. พระปณณมานันตานุตร ง. พระสีวลี

ปริเฉทที่ ๘ เสด็จเมืองกบิลพัสดุ์ -เจ้าศากยะออกบวช

พระเจ้าสุทโธทนะ

พระเจ้าสุทโธทนะมีพระประสงค์จะสดับพระธรรมเทศนา จึงรับสั่งให้อำมาตย์และบริวาร ๑,๐๐๐ คน ไปทูลเชิญเสด็จมาสู่เมืองกบิลพัสดุ์ อำมาตย์พร้อมด้วยบริวารเหล่านั้นล้วนได้ฟังธรรม บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ ทูลขออุปสมบททั้งหมด

กาฬุทายีออกบวช

รับสั่งให้กาฬุทายีอำมาตย์ไปกราบทูล ได้ฟังพระธรรมเทศนาบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์พร้อมทั้งบริวาร และได้ทูลขออุปสมบทในพระพุทธศาสนา ได้กราบทูลพระพุทธเจ้าเสด็จไปเมืองกบิลพัสดุ์ ทรงรับคำอาราธนาของพระกาฬุทายีเสด็จถึงเมืองกบิลพัสดุ์

ครั้นเสด็จถึงเมืองกบิลพัสดุ์แล้ว ประทับที่นิโครธารามซึ่งพระประยูรญาติได้สร้างไว้รองรับเสด็จ

ฝนโบกขรพรรษตก

ฝนโบกขรพรรษ ซึ่งมีลักษณะเป็นสีแดงตกลงในท่ามกลางแห่งสมาคมพระประยูรญาติเป็นที่น่าอัศจรรย์ใจ จากนั้นทรงแสดงเวสสันดรชาดกแก่พระประยูรญาติ

พระพุทธบิดาบรรลุธรรม

พระเจ้าสุทโธทนะเสด็จไปประทับยืนเฉพาพระพักตร์แล้วตรัสห้ามไม่ให้บินทบาต เพราะเป็นการเสื่อมเสียเกียรติวงศ์ตระกูล พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่า “มหาบพิตร การออกบินทบาตเป็นประเพณีของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย” จากนั้นทรงแสดงธรรมเทศนาโปรดพระพุทธบิดาด้วยพระคาถาว่า “ผู้ใดไม่ประมาทในบินทบาตอันบุคคลพึงลุกขึ้นยืนรับ มีอุตสาหะประพาสสุจริตธรรม ผู้นั้นพึงอยู่เป็นสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า”

ครั้นจบพระธรรมเทศนา พระเจ้าสุทโธทนะบรรลุธรรมเป็นพระโสดาบัน

ในวันที่สอง ได้เสด็จไปเสวยภัตตาหารในพระราชวัง ทรงแสดงเทศนาโปรดพระนางปชาบดีโคตมีด้วยพระคาถาว่า “บุคคลใดประพาสสุจริตธรรม ไม่ประกอบทุจริต บุคคลนั้นย่อมอยู่เป็นสุขทั้งโลกนี้และโลกหน้า”

จบแล้วพระนางปชาบดีโคตมีได้บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบัน ส่วนพระเจ้าสุทโธทนะได้บรรลุธรรมเป็นพระสกทาคามี

ในวันที่สาม ได้เสด็จไปเสวยภัตตาหารในพระราชวังอีก ตรัสมหาธรรมปาสดกจบ พระพุทธบิดาได้บรรลุธรรมเป็นพระอนาคามี

โปรดพระพุทธบิดา

พรรษาที่ ๕ พระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่กุฎาคารศาลา ในป่ามทวันใกล้เมืองพาราณสี ทรงทราบว่าพระเจ้าสุทโธทนะประชวรหนัก พระพุทธองค์พร้อมด้วยพระสงฆ์สาวกได้เสด็จไปเยี่ยม ซึ่งขณะนั้นพระเจ้าสุทโธทนะเสวยทุกข์ทรมานอย่างแรงกล้า

แสดงอนิจจาภิปฏิสังขตและอริยสัจ ๕ ตลอดทั้งกลางวันและกลางคืน และในที่สุดพระพุทธบิดาทรงบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์พร้อมด้วยปฏิสัมภิทาในวันที่ ๗ หลังจากนั้นได้กราบทูลลาพระเจ้าสุทโธทนะเข้าสู่นิพพาน

พระราหุลกุมารบรรพชา

ในวันที่เจ็ด ราหุลกุมารตามส่งเสด็จไปถึงพระวิหารแล้ว ทูลขอสมบัติ ทรงให้อริยทรัพย์แก่ราหุลกุมาร โดยตรัสกับ พระสารีบุตรว่า “เธอจงบรรพชาให้ราหุลกุมาร” พระสารี บุตรรับพุทธบัญชาแล้วบวชราหุลกุมารเป็นสามเณร สามเณรราหุลจึงได้ชื่อว่า เป็นสามเณรองค์แรกใน พระพุทธศาสนา

พระราหุลบรรลุนิกรรมเป็นพระอรหันต์

พระราหุลเป็นผู้ใคร่ในการศึกษาพระธรรมวินัยเป็นอย่าง ยิ่งแต่ยังเป็นสามเณร ดังนั้นพระพุทธร่องค์จึงทรงยกย่องไว้ใน ตำแหน่งเอตทัคคะว่า เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลาย ผู้ใคร่ใน การศึกษา

เจ้าชายศากยะและโกลิยะทั้ง ๖ ออกบวช

เจ้าชายภททิยะ เจ้าชายอนุรุทธะ เจ้าชายอานนท์ เจ้าชายภคคุ เจ้าชายกิมพิละ และเจ้าชายฝ่ายโกลิยะ ๑ พระองค์ คือ เจ้าชายเทวทัต ได้ชักชวนนายอุบลี ผู้เป็นช่าง กัลบก (ช่างตัดผม) ออกบวชด้วย รวมเป็น ๗ คน ได้พากัน เดินทางไปเข้าเฝ้าพระพุทธร่องค์ซึ่งประทับอยู่ที่อนุปิยัมพวัน ถวายอภิวาทแล้วทูลขออุปสมบท

พระอุบลี

พระพุทธร่องค์ทรงยกย่องไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะทางด้าน เป็นผู้ทรงจำพระวินัย และในคราวทำสังคายนาพระธรรม วินัยครั้งแรก ท่านได้รับหน้าที่เป็นผู้วิสัชนาพระวินัย

เจ้าชายอชาตศัตรูปลงพระชนม์พระบิดา

พระราชากุมารเชื่อตามทำที่พระเทวทัตทูล ปลงพระชนม์ พระเจ้าพิมพิสารผู้เป็นพระบิดาแล้วสถาปนาตนเองขึ้นเป็น กษัตริย์แทน

พระเทวทัตทำอนันตริยกรรม

ครั้งที่ ๑ สั่งนายขมังธนูไปปลงพระชนม์พระพุทธร่องค์ แต่ นายขมังธนูฟังธรรมแล้วได้บรรลุโสดาปัตติผล

ครั้งที่ ๒ ขึ้นไปบนภูเขาศิขณภูฏกลิ้งศิลาลงมาเพื่อให้ทับ พระพุทธร่องค์

ครั้งที่ ๓ พระเทวทัตปล่อยช้างนาฬาคีรีซึ่งดุร้าย เพื่อปลง พระชนม์ในขณะที่พระพุทธร่องค์กำลังเสด็จบิณฑบาต

พระเทวทัตถูกแผ่นดินสูบ

พระโกกาลิกะซึ่งเป็นศิษย์ผู้ใหญ่ของพระเทวทัตทำร้าย พระเทวทัตจนอาเจียนเป็นโลหิตอาพาธหนักนานถึง ๙ เดือน ต้องการทูลขอขมาต่อพระพุทธร่องค์ จึงขอให้ศิษย์พาไปเฝ้า พระพุทธร่องค์ แต่ระหว่างทางถูกแผ่นดินสูบ ไปบังเกิดในอเวจี มหานรก

บุคคลที่ถูกแผ่นดินสูบในสมัยพุทธกาล

ในสมัยพุทธกาลมีบุคคลที่ถูกแผ่นดินสูบอยู่ ๕ คน คือ

๑. พระเจ้าสุปปพุทธะ เพราะโทษคือปิดทางบิณฑบาต ของพระพุทธร่องค์
๒. พระเทวทัต เพราะโทษคือทำสังฆเภท
๓. นางจิณฺณจมาณวิกา เพราะโทษคือใส่ร้ายพระพุทธร่องค์ ด้วยอสังฆกรรม
๔. นันทมาณพ เพราะโทษคือข่มขืนภิกษุณีอุบลวรรณา เถรี
๕. นันทยักษิ เพราะโทษคือประหารพระสารีบุตร

๑. พระอารามใด ที่พระประยูรญาติสร้างถวาย พระพุทธร่องค์ ?

ก. บุพพาราม	ข. นิโครธาราม
ค. เขตวนาราม	ง. เวฬุวนาราม

๒. ชาตกใด ที่พระพุทธร่องค์ตรัสในท่ามกลางพระประยูร ญาติ ?

ก. เวสันดรชาตก	ข. มหาชนกชาตก
ค. สุวรรณสามชาตก	ง. มโหสถชาตก

๓. พระพุทธร่องค์ปางมหาธรรมปาลชาตกแล้ว เป็น อริยบุคคลชั้นใด ?

ก. โสดาบัน	ข. สกทาคามี
ค. อนาคามี	ง. อรหันต์

๔. พระพุทธเจ้าเสด็จโปรดพระนางพิมพาเทวี ที่เมืองใด ?

- ก. พาราณสี ข. สาวตถิ
ค. กบิลพัสดุ์ ง. เทวทหะ

๕. พระเถระใด เป็นพระอนุชาต่างพระมารดาของ
พระพุทธเจ้า ?

- ก. พระนันทะ ข. พระอนุรุทธะ
ค. พระภัททิยะ ง. พระราหุล

๖. พระนางพิมพาเทวีส่งราหุลกุมารไปเฝ้าพระพุทธเจ้า
เพื่อทูลขอสิ่งใด ?

- ก. ราชพาหนะ ข. ราชมณเฑียร
ค. ราชสมบัติ ง. ราชนิเวศน์

๗. พระเถระใด เป็นผู้ให้การบรรพชาแก่ราหุลกุมาร ?

- ก. พระสารีบุตร ข. พระโมคคัลลานะ
ค. พระกาฬทายี ง. พระเมฆิยะ

๘. พระพุทธบิดาเป็นพระอริยบุคคลสูงสุด ชั้นใด ?

- ก. โสดาบัน ข. สกทาคามี
ค. อนาคามี ง. อรหันต์

๙. กษัตริย์ทั้ง ๖ ไปเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อทูลขอบรรพชา ณ
ที่ใด ?

- ก. อนุปิยัมพวัน ข. สาละวัน
ค. ลัมภูวัน ง. สีสพวัน

๑๐. พระอารามใด ที่อนาถบิณฑิกเศรษฐีสร้างถวาย
พระพุทธเจ้า ?

- ก. บุพพาราม ข. นิโครธาราม
ค. เขตวนาราม ง. เวฬุวนาราม

๑๑. บุคคลใด ออกบวชพร้อมกับเจ้าศากยะทั้ง ๕ ?

- ก. โกลิตะ ข. อุปติสสะ
ค. อุบาลี ง. สีวลี

๑๒. พระกุมารใด ถูกพระเทวทัตยุยงให้ทำปิตุฆาต ?

- ก. อภัยกุมาร ข. อชาตศัตรู
ค. ทัชฌากุมาร ง. วิฑูทกะ

๑๓. ภิกษุรูปใด ถูกแผ่นดินสูบ ?

- ก. เทวทัต ข. โกกาลิกะ
ค. สุภทัต ง. สุทิน

๑๔. พระเถระใด แสดงธรรมเทศ ๔ แก่พระเจ้าโกธยะ ?

- ก. พระสารีบุตร ข. พระอานนท์
ค. พระวัชบาล ง. พระภาคินยะ

๑๕. ผลกรรมที่ทำอนันตริยกรรม ส่งผลให้พระเทวทัตไปเกิดใน
ภพภูมิใด ?

- ก. อเวจีมหานรก ข. เปรต
ค. อสุรกาย ง. สัตว์เดียรัจฉาน

๑๖. พระเถระใด ได้รับยกย่องว่าเป็นพหูสูต ?

- ก. พระนันทะ ข. พระอานนท์
ค. พระอนุรุทธะ ง. พระอุบาลี

ปริเฉทที่ ๙ โปรดพระพุทธมารดา

แสดงพระอภิธรรมโปรดพระพุทธมารดา

ทรงแสดงพระอภิธรรม ๗ คัมภีร์ โปรดพุทธมารดาตลอด
ไตรมาส ๓ เดือน เหล่าเทวดาซึ่งมาประชุมฟังธรรมในสมาคม
นั้นได้บรรลุมรรคผลตามสติปัญญาของตน ๆ เมื่อทรงแสดง
คัมภีร์มหาปัญญาซึ่งเป็นคัมภีร์ที่ ๗ จบแล้วพระพุทธมารดา
ได้บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบัน

๑. พระพุทธเจ้าเสด็จจำพรรษาที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อ
โปรดใคร ?

- ก. พุทธบิดา ข. พุทธมารดา
ค. ท้าวสักกะ ง. ท้าวมหาพรหม

๒. สิริมหามายาเทพบุตรพุทธมารดา ประทับอยู่ที่สวรรค์
ชั้นใด ?

- ก. ดาวดึงส์ ข. ยามา
ค. ดุสิต ง. นิมมานรดี

๓. พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมโปรดพุทธมารดา ด้วยปิฎก
ใด ?

- ก. พระวินัย ข. พระสูตร
ค. พระอภิธรรม ง. ถูกทุกข้อ

ครั้งนี้บวชแล้ว ไปบำเพ็ญเพียรอยู่ที่ป่าสีตวัน เขตเมืองราชคฤห์ ท่านเดินจงกรมจนเท้าแตก เลือดไหล พระพุทธองค์ได้เสด็จไปสอนให้ท่านทำความเพียรพอบานกลาง โดยยกพิน ๓ สายเข้ามาเปรียบเทียบ ท่านตั้งใจปฏิบัติตามพระโอวาท เร่งบำเพ็ญเพียรด้วยความไม่ประมาท ในที่สุดก็ได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์

พระปัจจิมโอวาท

พระพุทธองค์ตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า "ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ เราขอเตือนเธอทั้งหลายว่า สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา พวกเธอจงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด" นี่เป็นพระปัจจิมวาจาของพระศาสดา

ปรินิพพาน

พระพุทธเจ้าทรงปรินิพพาน เมื่อวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ พระชนมายุ ๘๐ พรรษา ๔๕ พรรษา

มกุฏพันธเจดีย์

ถวายพระเพลิงพระสรีระของพระพุทธองค์ ณ มกุฏพันธเจดีย์ ทางทิศบูรพาแห่งพระนคร

แบ่งพระบรมสารีริกธาตุ

โทณพราหมณ์เป็นผู้แบ่งพระบรมสารีริกธาตุตวงพระบรมสารีริกธาตุด้วยเทนานทองแบ่งให้กษัตริย์ ๘ เมือง ๆ ละ ๒ เทนาน รวมเป็น ๑๖ เทนาน ส่วนพระเขี้ยวแก้ว ท้าวสักกะอัญเชิญไปบรรจุในพระจุฬามณีเจดีย์ชั้นดาวดึงส์

ส่วนโทณพราหมณ์ขอเทนานทองไปบรรจุไว้ในเจดีย์เรียกว่า “ตุมพเจดีย์”

ส่วนโมริยกษัตริย์ เมืองปิณฑลิวัน มาถึงภายหลัง จึงอัญเชิญพระอังคาร (ขี้เถ้า) ไปสร้างสถูปทำสักการะ เรียกว่า อังคารเจดีย์

๑. ผู้ใด ถวายปัจจิมบิณฑบาตแก่พระพุทธเจ้า ?

ก. นางสุชาดา	ข. นางวิสาขา
ค. นายจุนทะ	ง. มัลลกษัตริย์

๒. พระอรหันต์องค์สุดท้ายที่ทันทเห็นพระพุทธเจ้า ตรงกับข้อใด ?

ก. พระราธะ	ข. พระสุภัททะ
ค. พระอชิตะ	ง. พระรัฐบาล

๓. พระเถระองค์ใด เป็นพระอรหันต์ปัจจิมสาวก ?

ก. พระราธะ	ข. พระอชิตะ
ค. พระสุภัททะ	ง. พระรัฐบาล

๔. พราหมณ์ใด ทำหน้าที่แจกพระบรมสารีริกธาตุ ?

ก. โสตถิยะ	ข. วังคันตะ
ค. โตเทยยะ	ง. โทณะ

๕. พระอารามใด ที่พระพุทธเจ้าประทับจำพรรษานานที่สุด ?

ก. เวฬุวนาราม	ข. นิโครธาราม
ค. เชตวันาราม	ง. บุพพาราม

๖. สตรีใด บูชาพระบรมศพพระพุทธเจ้า ด้วยเครื่องประดับมหาดาประสาธน์ ?

ก. นางมัลลิกา	ข. นางสุชาดา
ค. นางวิสาขา	ง. นางเขมา

๗. ท้าวสักกเทวราช ได้นำพระเขี้ยวแก้วของพระพุทธเจ้าไปไว้ ณ สวรรค์ชั้นใด ?

ก. ดาวดึงส์	ข. ยามา
ค. ดุสิต	ง. นิมมานรดี

ปริเฉทที่ ๑๒ ภิกษุณี

พระนางปชาบดีออกบวช

พระอานนท์ทูลขอให้ทรงอนุญาตให้สตรีออกบวชในพระธรรมวินัยได้ พระพุทธองค์ตรัสว่า “ถ้าหากพระนางปชาบดีโคตมียอมรับปฏิบัติครุธรรม ๘ ประการ ข้อนั้นจึงเป็นการอุปสัมปทาของพระนางเถิด”

๑. พระพิมพาเถรี ได้บรรลุเป็นพระอริยบุคคลชั้นใด ?

ก. โสดาบัน	ข. สกทาคามี
ค. อนาคามี	ง. อรหันต์

๒. พระเถรีใด เป็นปฐมสาวิกา ?

ก. เขมาเถรี	ข. ปุณณาสาเถรี
ค. มหาปชาบดีโคตมเถรี	ง. กิสาโคตมเถรี

๒.๓ แนวข้อสอบธรรมศึกษาชั้นเอก วิชากรรมบถ

บทที่ ๑ ว่าด้วยกรรมบถ

กฎแห่งกรรม

พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่สอนเกี่ยวกับเรื่องกฎแห่งกรรมว่า สัตว์ทั้งหลายล้วนตกอยู่ภายใต้กฎแห่งการกระทำ มีกรรมเป็นกำเนิด กรรมนั้นทำให้มนุษย์เป็นอะไรก็ได้ในชาตินี้ หรือว่าหลังจากตายไปแล้ว

ทางที่เราทำแล้วเดินไปสู่สุคติหรือทุคตินั้นทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า กรรมบถ โดยแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. ทางนำไปสู่สุคติ เรียกว่า อกุศลกรรมบถ
๒. ทางนำไปสู่ทุคติ เรียกว่า กุศลกรรมบถ

อกุศลกรรมบถ ๑๐

๑. ปาณาติบาต ทำชีวิตสัตว์ให้ตกลง คือฆ่าสัตว์
๒. อทินนาทาน ถูเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ ด้วย

อาการแห่งขโมย

๓. กาเมสุมิฉฉาจาร ประพฤติผิดในกาม
- ทั้ง ๓ นี้ จัดเป็นกายกรรม เพราะเกิดขึ้นทางกายทวาร

โดยมาก

๔. มุสาวาท พูดเท็จ
๕. ปิสุณวาจา พูดส่อเสียด
๖. ผรุสวาจา พูดคำหยาบ
๗. สัมผัปปลาปะ พูดเพ้อเจ้อ
- ทั้ง ๔ นี้ จัดเป็นวจีกรรม เพราะเกิดขึ้นทางวจีทวาร

โดยมาก

๘. อภิชฌา โลภอยากได้ของเขา
๙. พยาบาท ปองร้ายเขา
๑๐. มิจฉาทิฎฐิ เห็นผิดจากคลองธรรม
- ทั้ง ๓ นี้ จัดเป็นมโนกรรม เพราะเกิดขึ้นทางมโนทวาร

โดยมาก

เจตนาจึงเป็นกรรม

๑. กายกรรม ๓ และวจีกรรม ๔ โดยสภาวะธรรม คือสิ่งที่
- เป็นเองโดยธรรมชาติไม่มีใครมาปรุงแต่งให้เกิด ได้แก่ เจตนา

อธิบายว่า ต้องมีเจตนาในการทำ การพูด จึงจะเป็นกรรมบถได้ ถ้าไม่มีเจตนาไม่เป็นกรรมบถ

๒. มโนกรรม ๓ มีอภิชฌาเป็นต้น ต้องเกิดร่วมกับเจตนา จึงจะเป็นมโนกรรมได้ หากมีแต่เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่จัดเป็นมโนกรรม

๑. พระพุทธศาสนาสอนเรื่องอะไร ?

ก. กรรม	ข. ปาฏิหาริย์
ค. โชคกลาง	ง. วิญญาน

๒. พระพุทธศาสนาสอนว่า สัตว์ทั้งหลายมีสุขมีทุกข์ต่างกัน เพราะข้อใด ?

ก. ยศ	ข. ทรัพย์
ค. อำนาจ	ง. กรรม

๓. พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า สิ่งใดเป็นกรรม ?

ก. เจตนา	ข. อารมณ์
ค. สังขาร	ง. วิญญาน

๔. การกระทำประกอบด้วยเจตนาเป็นเหตุให้ไปเกิดในนรกหรือสวรรค์ คือข้อใด ?

ก. กรรมบถ	ข. กุศลกรรม
ค. กุศลกรรมบถ	ง. อกุศลกรรมบถ

๕. สุคติ เป็นภูมิที่เกิดของสัตว์จำพวกใด ?

ก. มนุษย์	ข. สัตว์ดิรัจฉาน
ค. เปรต	ง. อสุรกาย

๖. คนเราเกิดมามีอายุสั้น มีโรคมาก เพราะชาติก่อนเคยทำกรรมใด ?

ก. ฆ่าสัตว์	ข. ทรมานสัตว์
ค. ทำร้ายคนอื่นให้เดือดร้อน	ง. ถูกทุกข้อ

๗. ผลแห่งกรรมดีที่บุคคลตายแล้วพึงได้รับในชาติหน้า เรียกว่าอะไร ?

ก. สุคติ	ข. ทุคติ
ค. อคติ	ง. ภพชาติ

อกุศลกรรมบถข้อที่ ๓ กาเมสุมิฉฉาจาร

คำว่า กาม ในคำว่า กาเมสุมิฉฉาจารนั้น ได้แก่ เมณฺฐนสมาจาร ๒ อย่าง คือ

๑. สหารสันโดษ ความพอใจเฉพาะคู่ครองของตน
๒. พรหารคมนะ การละเมิดคู่ครองคนอื่น

จุดมุ่งหมายของกรรมบถข้อนี้

เพื่อให้ทุกคนเคารพสิทธิในคู่ครองหรือคนที่เรารัก เพื่อป้องกันความแตกร้างในหมู่มนุษย์

กาเมสุมิฉฉาจาร จะสำเร็จเป็นกรรมบถได้นั้น ต้องประกอบด้วยองค์ ๔ คือ

๑. บุคคลที่ไม่ควรไปล่วงละเมิด
๒. จงใจจะเสพในบุคคลนั้น
๓. มีความพยายามในการเสพ
๔. ให้อวัยวะเพศถึงกัน ได้แก่ มรรค ๓ คือ ทวารหนัก

ทวารเบาและปาก

อกุศลกรรมบถ ข้อที่ ๑

๑. สิ่งมีชีวิตทุกชนิดในอกุศลกรรมบถข้อที่ ๑ หมายถึงข้อใด ?

ก. คน	ข. เทวดา
ค. สัตว์	ง. คนและสัตว์

๒. กรรมเป็นทางไปสู่ทุกข์ เช่น เกิดเป็นสัตว์ดิรัจฉาน คือข้อใด ?

ก. กรรมบถ	ข. กุศลกรรม
ค. กุศลกรรมบถ	ง. อกุศลกรรมบถ

๓. คนเกิดมาหน้าตาสวยงาม รูปหล่อ รูปสวย เพราะกระทำกรรมใด ?

ก. ทำบุญด้วยเงิน	ข. ไม่อิจฉาริษยา
ค. มีเมตตากรุณา	ง. ถูกทุกข้อ

๔. ปาณาติบาต มีความหมายตรงกับข้อใด ?

ก. โลภอยากได้	ข. ทำให้เสียชีวิต
ค. ลักขของคนอื่น	ง. ปองร้ายคนอื่น

๕. ข้อใด เป็นผลกรรมของผู้กระทำปาณาติบาต ?

ก. อายุสั้น	ข. ยากจน
ค. คนนินทา	ง. ถูกใส่ร้าย

๖. บางคนเกิดมามีอายุสั้น เพราะชาติก่อนทำกรรมไม่ดีอะไร ?

ก. ฆ่าสัตว์	ข. ลักทรัพย์
ค. พุดปด	ง. พุดคำหยาบ

๗. หากต้องการมีอายุยืนยาว ร่างกายแข็งแรง ควรงดเว้นกรรมใด ?

ก. พุดคำหยาบ	ข. ลักทรัพย์
ค. พุดปด	ง. ฆ่าสัตว์

อกุศลกรรมบถ ข้อที่ ๒

๘. บางคนเกิดมอดอยากยากจนข้นแค้น เพราะชาติก่อนทำกรรมไม่ดีอะไร ?

ก. ฆ่าสัตว์	ข. ลักทรัพย์
ค. พุดปด	ง. พุดคำหยาบ

๙. อทินนาทาน มีความหมายตรงกับข้อใด ?

ก. โลภอยากได้	ข. ทำให้เสียชีวิต
ค. ลักขของคนอื่น	ง. ปองร้ายคนอื่น

๑๐. สังคนอื่นให้ลักทรัพย์ เป็นการทำผิดอกุศลกรรมบถใด ?

ก. ปาณาติบาต	ข. อทินนาทาน
ค. กาเมสุมิฉฉาจาร	ง. มุสาวาท

๑๑. ข้อใด เป็นผลกรรมของผู้กระทำอทินนาทาน ?

ก. เสื่อมทรัพย์	ข. มีปัญญาเขลา
ค. มีโรคมามาก	ง. เป็นคนพิการ

อกุศลกรรมบถ ข้อที่ ๓

๑๒. การล่วงละเมิดทางเพศ เป็นอกุศลกรรมบถใด ?

ก. ปาณาติบาต	ข. อทินนาทาน
ค. กาเมสุมิฉฉาจาร	ง. พยาบาท

๑๓. โรคชนิดใด มีสาเหตุเกิดจากกาเมสุมิฉฉาจาร ?

ก. โรคไต	ข. โรคหัวใจ
ค. โรคเอดส์	ง. โรคตับ

๑๔. การทำผิดกาเมสุมิฉาจาร ส่งผลในชาติหน้าอย่างไร ?

- ก. เกิดในสุคติ ข. เกิดในทุคติ
ค. เกิดในพรหมโลก ง. เกิดในเทวโลก

อกุศลกรรมบถข้อที่ ๔ มุสาวาท

คำว่า “การพูดเท็จ” หมายถึง การกล่าวถ้อยคำอันไม่มีจริง ไม่เป็นจริง เพื่อหลอกลวงให้ผู้อื่นเข้าใจผิด ทำให้เสียประโยชน์ แม้การทนสาบาน การทำเล่ห์กระเท่ห์ ทำมารยาทำเลศ เสริมความ อำนาจ เป็นต้น ก็จัดเป็นมุสาวาทเหมือนกัน กิริยาที่แสดงออกทางกาย เช่น สั่นศีรษะ โบกมือ และเขียนหนังสือโกหก ก็จัดเป็นมุสาวาททั้งสิ้น

กรรมบถต่างกันกับกรรม

กรรมบถ หมายถึง กรรมที่ส่งผลในปฏิสนธิกาล เช่น ส่งผลให้ไปเกิดในนรก เกิดเป็นมนุษย์ เกิดในสวรรค์ เป็นต้น

กรรม หมายถึง กรรมที่ให้ผลในปวัตติกาล เช่น ส่งผลให้เห็นรูป ฟังเสียง ลิ้มรส ที่ดีหรือไม่ดี เป็นต้น

จุดมุ่งหมายของกรรมบถข้อนี้

เพื่อให้มนุษย์ทุกคนอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความจริงใจซึ่งกันและกัน

มุสาวาท จะสำเร็จเป็นกรรมบถได้นั้น ต้องประกอบด้วยองค์ ๔ คือ

๑. เรื่องที่พูดเป็นเรื่องไม่จริง
๒. จงใจจะพูดให้ผิดไปจากความเป็นจริง
๓. พยายามพูดออกไป
๔. ผู้ฟังเข้าใจคำพูดนั้น

อกุศลกรรมบถข้อที่ ๕ ปิสุณวาจา

คำว่า “ การพูดส่อเสียด ” หมายถึง เจตนาของบุคคลผู้มีจิตเศร้าหมองเอาคำพูดหรือการกระทำของฝ่ายหนึ่งไปบอกอีกฝ่ายหนึ่งโดยคำพูดหรือการกระทำนั้นไม่เป็นความจริง เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายเข้าใจกันผิด หรือการพูดให้ร้ายลับหลังเพื่อจุดประสงค์ ๒ ประการ คือ

๑. เพื่อต้องการให้คนอื่นมารักตน
๒. เพื่อต้องการทำลายคนอื่น

จุดมุ่งหมายของกรรมบถข้อนี้

เพื่อให้ทุกคนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความรัก ความสามัคคี อยู่ร่วมกันอย่างมีความจริงใจมีความสุข

ปิสุณวาจา จะสำเร็จเป็นกรรมบถได้นั้นต้องประกอบด้วยองค์ ๔ คือ

๑. คนอื่นที่ฟังถูกทำลาย
๒. จิตคิดจะพูดส่อเสียด
๓. พยายามจะพูดออกไป
๔. คนอื่นเข้าใจเนื้อความนั้น

อกุศลกรรมบถข้อที่ ๖ ผรุสวาจา

คำว่า “คำหยาบ” หมายถึง คำพูดที่ผู้พูดมีใจประกอบด้วยโทสะ มีเจตนาพูดออกไปเพื่อให้ผู้ฟังเจ็บช้ำน้ำใจ คำพูดที่จัดว่าเป็นผรุสวาจาหรือไม่นั้นให้ดูที่เจตนาของผู้พูดเป็นสำคัญถ้าผู้พูดมีเจตนาดี เช่น พ่อแม่ตำหนิบุตรเพื่อต้องการสั่งสอนให้เป็นคนดี เป็นต้น ไม่จัดเป็นผรุสวาจาตรงกันข้ามถ้าพูดแต่มีเจตนาร้าย จัดเป็นผรุสวาจา

จุดมุ่งหมายของกรรมบถข้อนี้

เพื่อให้ทุกคนเป็นผู้มีจิตใจงดงาม ละเอียดอ่อน มีแต่คำพูดที่ไพเราะเพื่อสมานสามัคคี

ผรุสวาจาที่จะสำเร็จเป็นกรรมบถได้นั้น ต้องประกอบด้วยองค์ ๓ คือ

๑. คนอื่นที่ฟังถูกด่า
๒. จิตคิดจะพูดคำหยาบ
๓. พูดคำหยาบออกไป

อกุศลกรรมบถข้อที่ ๗ สัมผัสปปลาปะ

คำว่า “พูดเพ้อเจ้อ” หมายถึง เจตนาพูดถ้อยคำอันไม่มีประโยชน์หรือไร้สาระให้คนอื่นฟัง เช่น พูดเรื่องดูหนังดูละคร เรื่องไสยศาสตร์ เป็นต้น

ความแตกต่างระหว่าง มุสาวาทกับสัมผัสปปลาปะ

๑. มุสาวาท ได้แก่ เจตนาอันเป็นเหตุพยายามทางกายทางวาจา ของคนผู้มุ่งจะหลอกลวงคนอื่น มุ่งจะทำเรื่องที่ไม่จริงให้เป็นเรื่องจริง

๒. สัมผัสปลापะ ได้แก่ เจตนาอันเป็นเหตุกล่าวถ้อยคำอันไร้สาระ ไม่แสดงอรรถ ธรรมและวินัย เพื่อให้เข้าใจประโยชน์ในภพนี้ และภพหน้า

จุดมุ่งหมายของกรรมบถข้อนี้

เพื่อให้ทุกคนเป็นผู้พูดแต่คำจริง พูดแต่คำที่มีสาระ

สัมผัสปลापะ จะสำเร็จเป็นกรรมบถได้ ต้องประกอบด้วย

องค์ ๒ คือ

๑. จิตคิดจะพูดเรื่องเพื่อเจ้า

๒. พูดเรื่องเช่นนั้นออกไป

วิธีการเป็นไปในทวาร ๒

กรรม ๔ อย่าง มีมุสาวาทเป็นต้นนี้ บุคคลสามารถทำได้

๒ ทวาร คือ

๑. ทางวจีทวาร เพราะโดยมากเป็นไปทางวาจา

๒. ทางกายทวาร เช่น การโบกมือ ผงกศีรษะ การเขียนหนังสือหลอกลวงคนอื่น เป็นต้น

๑. การกระทำทางวาจา เรียกว่าอะไร ?

ก. กายกรรม

ข. วจีกรรม

ค. มโนกรรม

ง. เจตนากรรม

๒. การทำชั่วทางวาจา มีกี่อย่าง ?

ก. ๓ อย่าง

ข. ๔ อย่าง

ค. ๕ อย่าง

ง. ๖ อย่าง

๓. พูดเท็จ ตรงกับข้อใด ?

ก. ปาณาติบาต

ข. อทินนาทาน

ค. พยาบาท

ง. มุสาวาท

๔. คนพูดโกหก มีเจตนามุ่งให้เกิดผลเช่นไร ?

ก. ทำให้เข้าใจผิด

ข. ให้หวาดกลัว

ค. ให้แตกแยก

ง. ทำลาย

๕. ผู้มักพูดเท็จ พูดโกหก มีผลที่ได้รับคือข้อใด ?

ก. ขาดความเชื่อถือ

ข. ไม่มีคนคบ

ค. เป็นเหตุวิเวก

ง. หน้าที่าหม่นหมอง

๖. ข้อใด เป็นผลกรรมของการพูดเท็จ ?

ก. โรคมาก

ข. ยากจน

ค. คนนินทา

ง. ถูกใส่ร้าย

๗. ข้อใด เป็นผลกรรมของการพูดส่อเสียด ?

ก. โรคมาก

ข. แตกจากมิตร

ค. คนนินทา

ง. ยากจน

๘. พูดเอาดีใส่ตัว เอาชั่วใส่ผู้อื่น ตรงกับข้อใด ?

ก. มุสาวาท

ข. ปิสุณวาจา

ค. ผรุสวาจา

ง. สัมผัสปลापะข

๙. พูดยุยงทำให้เขาแตกแยกกัน เรียกว่าอะไร ?

ก. มุสาวาท

ข. ปิสุณวาจา

ค. ผรุสวาจา

ง. สัมผัสปลापะ

๑๐. พูดให้คนอื่นเจ็บใจแค้นใจ เป็นอกุศลกรรมบถใด ?

ก. มุสาวาท

ข. ปิสุณวาจา

ค. ผรุสวาจา

ง. สัมผัสปลापะ

๑๑. คนพูดจาหยาบค้าย เป็นการกระทำชั่วทางใด ?

ก. กายกรรม

ข. วจีกรรม

ค. มโนกรรม

ง. ถูกทุกข้อ

๑๒. พูดไร้สาระหาประโยชน์ไม่ได้ เรียกว่าอะไร ?

ก. มุสาวาท

ข. ปิสุณวาจา

ค. ผรุสวาจา

ง. สัมผัสปลापะ

๑๓. พูดโกหก พูดยุยง พูดคำหยาบ พูดไร้สาระ จัดเข้าในข้อใด ?

ก. กรรมบถ

ข. กุศลกรรมบถ

ค. อกุศลกรรมบถ

ง. ถูกทุกข้อ

๑๔. ไอ้โคโงง โคงโง่ เจ้าจงลากเกวียนไปเดี๋ยวนี้ เป็นคำพูดประเภทใด ?

ก. คำเท็จ

ข. คำหยาบ

ค. คำส่อเสียด

ง. คำเพ้อเจ้อ

อกุศลกรรมบถข้อที่ ๘ อภิขมา

คำว่า “เจตนาเป็นเหตุละโมภ” หมายถึง ความโลภอยากได้ในเมื่อเห็นสิ่งของ ๆ ผู้อื่นแล้ว พังเล็งโดยน้อมเข้ามาหา

ตนว่า ทำอย่างไรหนอ ของนี้จะพึงเป็นของเรา ชื่อว่า
อภิชฌา ที่ถึงความเป็นกรรมบถ

แต่ถ้าเห็นสมบัติของคนอื่นแล้ว ไม่คิดเอามาเป็นของตน
เพียงแต่ยินดีว่า ผู้ใช้สอยสมบัติเช่นนี้มีบุญหนอ เราควรได้ใช้
สอยสักชั่วคราว หรือว่า เราควรได้รับของเช่นเดียวกันนี้
อย่างนี้ เป็นเพียงกรรมเท่านั้น ไม่ถึงกรรมบถ

โลภะกับอภิชฌาต่างกัน

๑. โลภะ ความอยากได้ในทางทุจริต แต่ยังไม่คิดตัดสินใจ
จะลงมือกระทำ

๒. อภิชฌา ความอยากได้ในทางทุจริต ตัดสินใจจะลงมือ
กระทำ

จุดมุ่งหมายของกรรมบถข้อนี้

เพื่อให้ทุกคนยินดีแต่ของที่ตัวเองมีอยู่ ถ้าไม่ใช่ของตัวเอง
ไม่เอา

อภิชฌา จะสำเร็จเป็นกรรมบถได้ ต้องประกอบด้วยองค์
๒ คือ

๑. สิ่งของ ของบุคคลอื่น
๒. การน้อมมาเพื่อเป็นของตน

อกุศลกรรมบถข้อที่ ๙ พยาบาท

คำว่า “เจตนาเป็นเหตุปองร้าย “ หมายถึง การคิด
กระทำให้ผู้อื่นประสบกับความพินาศ การผูกใจเจ็บและคิด
จะแก้แค้น ชื่อว่า พยาบาท ถ้าผูกใจเจ็บเฉยๆ ไม่คิดจะทำให้
เขาเสียหาย ไม่จัดเป็นพยาบาท

จุดมุ่งหมายของกรรมบถข้อนี้

เพื่อต้องการให้ทุกคนรู้จักการให้อภัยซึ่งกันและกัน ไม่ผูก
โกรธ ให้รู้จักการมีเมตตาจิต

พยาบาท จะสำเร็จเป็นกรรมบถได้ ต้องประกอบด้วยองค์
๒ คือ

๑. มีสัตว์อื่น
๒. คิดจะให้สัตว์นั้นถึงความพินาศ

อกุศลกรรมบถข้อที่ ๑๐ มิจฉาทิฎฐิ

คำว่า “เจตนาเป็นเหตุให้เห็นผิด” หมายถึง ความเห็นผิด
เพราะไม่มีการถือเอาตามความเป็นจริง คัดค้านข้อประพฤติก
ปฏิบัติของสัตว์บุรุษทั้งหมด

๑. การให้ทานไม่มีผล
๒. การเช่นสรวงไม่มีผล (การยกย่องบูชาบุคคลที่ควร
บูชา)
๓. การบูชาไม่มีผล (การสงเคราะห์กัน)
๔. ผลวิบากกรรมดีและกรรมชั่วไม่มี
๕. โลกนี้ไม่มี (ไม่มีที่มา)
๖. โลกหน้าไม่มี
๗. มารดาไม่มีคุณ
๘. บิดาไม่มีคุณ
๙. โอปปาติกะไม่มี (ผู้ที่เกิดแล้วโตในทันที)

๑๐. สมณพราหมณ์ผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ รู้แจ้งเองแล้ว
แสดงโลกนี้ และโลกหน้าได้แจ่มแจ้งไม่มี (พระอรหันต์ผู้หมด
กิเลสแล้วไม่มี)

มิจฉาทิฎฐิ จะสำเร็จเป็นกรรมบถได้ ต้องประกอบด้วย
องค์ ๒ คือ

๑. เรื่องไม่จริง
๒. เรื่องไม่จริงนั้น ไม่เป็นไปตามที่มิจฉาทิฎฐิยึดถือ

โทษของอกุศลกรรมบถ ๑๐

บุคคลผู้ประกอบ คือ ประพฤติหรือกระทำอกุศลกรรมบถ
๑๐ อย่างนี้ ย่อมตกนรก

๑. เป็นผู้มักฆ่าสัตว์ คิดแต่ประหารประหาร ไม่มีความ
เมตตากรุณาต่อสัตว์ทั้งปวง
๒. มักเป็นผู้ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ ไม่ว่าของ
นั้นจะอยู่ในบ้านของเขา หรือที่ไหน ๆ ก็ตาม เป็นผู้ถือเอา
สิ่งของนั้นด้วยจิตคิดขโมย
๓. เป็นผู้มักประพฤติผิดในกาม จะเป็นผิดเพราะการ
นอกใจคู่ครองของตน ผิดเพราะล่วงละเมิดคู่ครองของผู้อื่น

หรือผิดเพราะลวงละเมิดต่อบุคคลที่ตนไม่มีสิทธิ์ที่จะทำ เช่นนั้นก็ตาม

๔. เป็นผู้มักกล่าวเท็จ คือ ตนไม่รู้บอกว่ารู้ ไม่เห็นบอกว่าเห็น หรือรู้บอกว่าไม่รู้ เห็นบอกว่าไม่เห็น เป็นผู้กล่าวเท็จทั้ง ๆ ที่รู้ เพราะเหตุแห่งตน เพราะเหตุแห่งบุคคลอื่น หรือ เพราะเห็นแก่อำสสินจ้าง

๕. เป็นผู้พูดทำลายความสามัคคี ฟังจากฝ่ายนี้ไปบอกฝ่ายโน้น หรือฟังจากฝ่ายโน้นมาบอกฝ่ายนี้ เพื่อให้เขาแตกสามัคคีกัน หรือเพื่อจะทำตนให้เป็นที่รักของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ชอบสร้างความแตกแยก หรือส่งเสริมให้คนแตกแยก ชอบตั้งพรรคตั้งพวก

๖. เป็นผู้พูดวาจาที่แผ่ ไปเผาผลาญหัวใจของผู้ฟัง เป็นคำพูดบาดหู หยาบคาย เผ็ดร้อน กระแทกกระเทียบเปรี้ยวเปรย ทำให้ผู้ฟังเกิดความโกรธ และฟุ้งซ่าน

๗. เป็นผู้พูดทำลายความสุข และประโยชน์ที่สัตว์บุรุษพึงได้รับ คือ พูดคำที่กำจัดทางแห่งประโยชน์และความสุขนั้น ไม่รู้กาลเทศะ พูดปราศจากอรรถ ธรรมหรือวินัย อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องแสดงเหตุผลเพื่อให้เข้าใจประโยชน์ในโลกนี้ และประโยชน์ในโลกหน้า

๘. เป็นผู้มากไปด้วยความละโมภ จ้องหาทางเอาของคนอื่นมาเป็นของตน

๙. เป็นผู้มึนใจพยาบาท มีความคิดประทุษร้ายว่า ขอสัตว์เหล่านี้จงถูกฆ่า ถูกจองจำ จงหายสาบสูญ จงพินาศ จงอย่าอยู่ในโลกนี้

๑๐. เป็นผู้มีความเห็นผิด มีทัศนะที่วิปริตว่า การให้ทาน ไม่มีผล การบูชาไม่มีผล การเช่นสรวงไม่มีผล ผลวิบากกรรมดีและกรรมชั่วไม่มี โลกนี้ไม่มี โลกหน้าไม่มี มารดาไม่มีคุณ บิดาไม่มีคุณ สัตว์โอปปาติกะไม่มี สมณพราหมณ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ รู้แจ้งเองแล้ว แสดงโลกนี้ และโลกหน้าได้แจ่มแจ้งไม่มี

๑. เห็นของคนอื่นโลภอยากได้ เป็นอกุศลกรรมบถใด ?

ก. อภิชฌา ข. พยาบาท

ค. มิจฉาทิฎฐิ จ. ถูกทุกข้อ

๒. คนมีใจแค้นเคืองมองโลกในแง่ร้ายเป็นคนมีนิสัยเช่นไร ?

ก. พยาบาท ข. ปากร้าย

ค. มือไว จ. ใจง่าย

๓. คนมีใจพยาบาท เป็นคนมีนิสัยเช่นไร ?

ก. แค้นเคือง ข. ปากร้าย

ค. มือไว จ. ใจง่าย

๔. คิดปองร้ายคนอื่นให้ได้รับความเดือดร้อน เป็นอกุศลกรรมบถใด ?

ก. อภิชฌา ข. พยาบาท

ค. มิจฉาทิฎฐิ จ. ถูกทุกข้อ

๕. ความพยาบาท นำไปสู่การสร้างอกุศลกรรมบถข้อใด ?

ก. ปาณาติบาต ข. อทินนาทาน

ค. ปิสุณวาจา จ. ผรุสวาจา

๖. เห็นว่า บาปบุญไม่มีจริง เป็นอกุศลกรรมบถใด ?

ก. อภิชฌา ข. พยาบาท

ค. มิจฉาทิฎฐิ จ. ถูกทุกข้อ

๗. คนมิจฉาทิฎฐิ มีนิสัยอย่างไร ?

ก. โลภจัด ข. โกรธจัด

ค. เห็นผิดเป็นชอบ จ. อาฆาตมาดร้าย

๘. ความเชื่อที่ว่า ทำดีได้ดีมีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป เป็นอกุศลกรรมบถใด ?

ก. อนภิชฌา ข. พยาบาท

ค. มิจฉาทิฎฐิ จ. ถูกทุกข้อ

๙. อกุศลกรรมบถควรหลีกเลี่ยง เพราะเหตุใด ?

ก. ทำให้ตนรอก ข. เกิดเป็นเปรต

ค. เกิดเป็นสัตว์ดิรัจฉาน จ. ถูกทุกข้อ

๑๐. บุคคลจะตกนรก เพราะสาเหตุใด ?

ก. มักฆ่าสัตว์ ข. ประพฤติผิดในกาม

ค. มักกล่าวคำเท็จ จ. ถูกทุกข้อ

บทที่ ๓ ว่าด้วยกุศลกรรมบถ

กุศลกรรมบถ ๑๐

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากทำชีวิตสัตว์ให้ตกลง
๒. อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากถือเอาสิ่งของที่เจ้าของ
ไม่ได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมย

๓. กาเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี เว้นจากประพฤติดิฉินในกาม
ทั้ง ๓ นี้ จัดเป็นกายกรรม เพราะเป็นไปทางกายทวาร
โดยมาก

๔. มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากการพูดเท็จ
๕. ปิสุณาย วาจา เวรมณี เว้นจากพูดส่อเสียด
๖. ผรุสย วาจา เวรมณี เว้นจากพูดคำหยาบ
๗. สัมผัปปลาปา เวรมณี เว้นจากพูดเพ้อเจ้อ
ทั้ง ๔ นี้ จัดเป็นวจีกรรม เพราะเป็นไปทางวจีทวาร
โดยมาก

๘. อนภิชชา ไม่โลภอยากได้ของเขา
๙. อพยาบาท ไม่พยาบาทปองร้ายเขา
๑๐. สัมมาทิฐิ เห็นชอบตามคลองธรรม
ทั้ง ๓ นี้ จัดเป็นมโนกรรม เพราะเป็นไปทางมโนทวาร
โดยมาก

กุศลกรรมบถ แปลได้ ๒ นัย

๑. แปลว่า ทางเกิดแห่งกุศลกรรมที่ส่งผลในภวิสนิภาล
ได้

๒. แปลว่า กุศลกรรมที่เป็นเหตุเกิดในสุคติภูมิ และ
ความสุขในสุคติภูมินั้น

อานิสงส์ของกุศลกรรมบถ ๑๐

ทำให้ได้มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ และนิพพานสมบัติ

กุศลกรรมบถ ๑๐ ประการนี้ จัดว่าเป็นศีล บุคคลผู้รักษา
ศีล กระทำให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ ย่อมได้อานิสงส์ ดังนี้

๑. สีเลน สุคติ ยนติ คนทั้งหลายไปสู่สุคติได้เพราะศีล
๒. สีเลน โภคสมปทา คนทั้งหลายถึงพร้อมด้วยโภค
ทรัพย์เพราะศีล

๓. สีเลน นิพพตติ ยนติ คนทั้งหลายบรรลุนิพพานได้เพราะ
ศีล

๑. ทางทำกรรมไปสู่สุคติ เช่น เกิดเป็นมนุษย์หรือเทวดา
คือข้อใด ?

ก. กรรมบถ ข. กุศลกรรม

ค. กุศลกรรมบถ ง. อกุศลกรรมบถ

๒. กุศลกรรมบถ คือทางทำความดีของสัตว์ทั้งหลาย มีกี่
อย่าง ?

ก. ๕ อย่าง ข. ๘ อย่าง

ค. ๑๐ อย่าง ง. ๑๒ อย่าง

๓. ข้อใด เป็นกุศลกรรมบถ ?

ก. อนภิชชา ข. พยาบาท

ค. มิจฉาทิฎฐิ ง. ถูกทุกข้อ

๔. กุศลกรรมบถข้อใด มุ่งสอนให้มีเมตตาต่อกัน ?

ก. ไม่ฆ่าสัตว์ ข. ไม่ลักทรัพย์

ค. ไม่พูดเท็จ ง. ไม่พูดส่อเสียด

๕. ผู้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ย่อมได้รับผลเช่นไร ?

ก. มีสุขภาพดี ข. มีทรัพย์

ค. มีคนเชื่อถือ ง. มีปัญญา

๖. กุศลกรรมบถข้อที่ ๒ ตรงกับข้อใด ?

ก. เว้นฆ่าสัตว์ ข. เว้นลักทรัพย์

ค. เว้นพูดเท็จ ง. เว้นปองร้าย

๗. ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ผิดประเวณี จัดเข้าในข้อใด ?

ก. กรรมบถ ข. กุศลกรรมบถ

ค. อกุศลกรรมบถ ง. ถูกทุกข้อ

๘. พูดเพื่อสมานฉันท์ ต้องปฏิบัติตามกุศลกรรมบถข้อใด ?

ก. เว้นพูดเท็จ ข. เว้นพูดส่อเสียด

ค. เว้นพูดคำหยาบ ง. เว้นพูดเพ้อเจ้อ

๙. กุศลกรรมบถใดสร้างความไว้วางใจให้กับคู่ครองเรือน ?

ก. ไม่ละโมภ ข. ไม่ผิดในกาม

ค. ไม่ปองร้าย ง. ไม่เห็นผิด

๑๐. มโนกรรม คือการกระทำทางใด ?

ก. กาย	ข. วาจา
ค. ใจ	ง. เจตนา

๑๑. ข้อใด เป็นการทำความดีทางใจ ?

ก. อนุรักษณา	ข. อพยาบาท
ค. สัมมาทิฐิ	ง. ถูกทุกข้อ

๑๒. การไม่คิดร้ายต่อผู้อื่น เรียกว่าอะไร ?

ก. อนุรักษณา	ข. อพยาบาท
ค. สัมมาทิฐิ	ง. สุจริตกรรม

๑๓. เห็นว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นกุศลกรรมบถใด ?

ก. อนุรักษณา	ข. อพยาบาท
ค. สัมมาทิฐิ	ง. ถูกทุกข้อ

๑๔. ผู้ดำเนินชีวิตตามกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ ย่อมได้รับ

ผลเช่นไร ?

ก. ทิพย์สมบัติ	ข. รูปสมบัติ
ค. สวรรค์สมบัติ	ง. ถูกทุกข้อ

๑๕. ข้อใด คืออานิสงส์ของศีล ?

ก. ไปสู่สุคติ	ข. บรรลุนิพพาน
ค. ถึงพร้อมด้วยโมคคทรัพย์	ง. ถูกทุกข้อ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

บรรณานุกรม

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **คู่มือนักธรรมและธรรมศึกษาชั้นเอก วิชาพระพุทธธรรม.**

กรุงเทพมหานคร : ไทยรายวันการพิมพ์, ๒๕๕๒.

คณาจารย์สำนักพิมพ์เลียงเชียง. **หนังสือเรียนและแนวข้อสอบธรรมศึกษาชั้นเอก.** กรุงเทพมหานคร : แอลซีพี ฐิติพร
การพิมพ์.

พระมหาไพโรจน์ ปุณฺณภาโส. **ภิกขุปาฏิโมกข์บาลี (ฉบับท่องจำ)** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์,
๒๕๕๘.

พระมหาอารีย์ พลางโก (ปัญจพล). **คู่มือเตรียมสอบธรรมศึกษาชั้นเอก** พิมพ์ครั้งที่ ๗ . กรุงเทพมหานคร : สุขุมวิท
การ
พิมพ์.

สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง. **ปัญหาและเฉลยข้อสอบนักธรรมชั้นเอกและธรรมศึกษาชั้นตรี** โท เอก พ.ศ.

๒๕๖๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๖๑.

_____. **ปัญหาและเฉลยข้อสอบนักธรรมชั้นเอกและธรรมศึกษาชั้นตรี** โท เอก พ.ศ.

๒๕๖๓. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๖๓.

“รวมสรุปย่อเนื้อหาที่ใช้ในการเตรียมสอบธรรมศึกษา ชั้นเอก ระดับประถมศึกษา
ภายในเล่ม มีเนื้อหาประกอบด้วย เทคนิคการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม
สรุปย่อเนื้อหาและตัวอย่างข้อสอบที่ใช้สอบในปัจจุบันครบทุกวิชา
เหมาะอย่างยิ่งสำหรับนักเรียนใช้ทบทวนเนื้อหาและเตรียมความพร้อมก่อนสอบ
ช่วยเพิ่มความมั่นใจในการสอบมากยิ่งขึ้น”

โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย

ต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี

www.pariyat.com